Published and distributed under permit No. 424 authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

• jat za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega, kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROSVETA

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka ..... (566) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 566. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 16. JULIJA (JULY 16th) 1918. LETO (VOL.) XIII.

Hertlingova odkritosrčnost.

Nemški državni tajnik dr. Kuehlmann je odstopil. V resnici je ta izraz oficielnega poročila le olepšava dejstvu, da je dobil kajzerjevo brco. Vzrok njegove kazni je znan. Kuehlmann se je drznil izreči, da se ne more vojna končati s samim orožjem, ampak da bo diplomacija morala odločati. To se je splošno smatralo za priznanje, da ne more Nemčija upati na vojaško zmago, vsled česar se bo morala pogajati za mir, ki pa v takem slučaju seveda ne bi mogel biti glasoviti "nemški mir."

Priznanje, da ne more Nemčija s svojim orožjem zmagati po svoji volji, je tam najsmrtnejši vseh smrtnih grehov, in Kuehlmann, ki ga je zakrivil, mora delati pokoro zanj. Njegova demisija torej logično pomeni, da veruje kajzerjeva vlada v absolutno možnost nemške vojaške zmage; iz tega pa sledi, da ji je vsako pogajanje za mir nepotrebno, ker si s puško in topom lahko izsili tak mir, kakršnega sama hoče.

Ako ne bi bilo to mišljenje oficielno, bi bi ubogi dr. Kuehlmann še danes lahko zunanji državni tajnik.

Taki spomini se avtomatično zbujajo, če čita človek poročila o zadnjem Hertlingovem govoru pred rajhstagovim glavnim odborom, kratko preden je odšel parlament na počitnice.

Grof von Hertling je izza Michaelisovega padca nemški kancelar. Pred tem je bil ministrski predsednik na Bavarskem in vodja katoliške klerikalne stranke. "Lisjak" je bil njegov splošno znani priimek. Celo v njegovi stranki so ga smatrali za jezuita, čigar besede pomenijo vedno kaj druzega kot izrekajo. Nedvomno je prav to eden glavnih razlogov, da ga je kajzer naredil za kancelarja.

Dobro je to imeti pred očmi, kadar čita človek njegove besede, ki so bile sicer izrečene pred rajhstagovim odborom, namenjene pa na eni strani ljudstvu v Nemčiji, a na drugi sedanjim nasprotnikom njegove vlade.

Po brzojavnih poročilih iz Kodanja je Hertling zlasti govoril o Belgiji i ndejal o tem predmetu sledeče:

"Sedanja posest Belgije pomeni le toliko, da imamo zalog za bodoča pogajanja. Nimamo pa namena, da bi obdržali Belgijo v kakršnikoli obliki.

Kar nataněno hočemo ,je, kakor smo izjavili dne 24. februarja, da naj se Belgija po vojni obnovi kot neodvisna država, ki ne bo nikomur podvržena kot vazalka in naj živi z nami v dobrih, prijateljskih odnošajih.

Stal sem z ozirom na Belgijo od začetka na tem stališču in stojim še danes. Ta stran moje politike se popolnoma vjema s splošnimi potezami, katerih smer sem včeraj jasno razložil pred Vami."

"Ustavimo se za trenotek pri tej belgijski strani Hertlingove politike. Merodajne za pomen te politike so kancelarjeve besede, da drži Nemčija Belgijo kot "zalog za bodoča pogajanja."

Kar pravi Hertling v nadaljnih stavkih o neodvisnosti Belgije po vojni, bi bilo tako lepo, kakor še nobena nemška izjava ne, odkar traja ta vojna. Ampak bilo bi lepo le tedaj, če ne bi bilo prvih besed o "zalogu". Belgija naj bo kajzerju zalog pri bodočih pogajanjih. — Ni li po vseh pravilih logika s tem pravzaprav vse pobito, kar je Hertling nadalje govoril?

Če je Belgija zalog za pogajanje, tedaj je jasno, da bo ta zalog le pod gotovimi pogoji vrnjen. Kakšni so ti pogoji, o tem ne vemo nič. In tukaj se skriva hudičevo kopito.

Kancelarjeve besede o vrnitvi belgijske neodvisnosti bi imele pravo vrednost le tedaj, če bi bile brezpogojno izrečene. In le to bi bilo pošteno. Kajti neodvisnost Belgije je stvar sama zase, ki ne more in ne sme biti navezana na nobene druge pogoje.

Belgiji je bila vzeta njena neodvisnost. Na kakšen perfiden način se je to zgodilo, ve ves svet. Belgija ima absolutno pravico zahtevati, da se ji vrne njena neodvisnost. Ker ni sama ničesar zakrivila, se ne more po nobeni pravici zahtevati od nje, da bi izpolnila za to kakšne pogoje. Nasprotno pa ima ona pravico zahtevati, do se ji povrne škoda, ki ji je bila krivično napravljena.

Kakšni bi sploh mogli biti pogoji, ki naj bi jih izpolnila Belgija? Kancelar ni ničesar povedal o njih, zato je mogoče le ugibati.

Nemčija bi mogla zahtevati od Belgije "vojno odškodnino". To bi bil rop ,kajti če je katera dežela, o kateri se lahko pravi, da je bila napadena in da ni sama dala nobenega povoda za napad, je to gotovo Belgija. Pravično bi bilo, da bi bila ona odškodovana, ne pa da bi se od nje zahtevala kakšna odškodnina.

O takem pogoju torej ne more biti govora.

Nemčija bi utegnila zahtevati državo Kongo v Afriki. O tem je bilo že čitati. Ampak za to zahtevo veljajo enaki argumenti kakor za odškodnino ali za odstop kakšnega belgijskega teritorija v Evropi. Nemčija enostavno nima nobene pravice za tako zahtevo in Belgija ji ni dala nobenega povoda za njo.

Tudi o tem pogoju torej ne more biti govora.

Kaj bi bilo še mogoče? Nemčija bi lahko zahtevala "garancije", o katerih je svoj čas govoril Bethmann Hollweg. Tiste garancije pa zopet niso nič druzega, kakor tatvina. Nekdanji "filozofični" kancelar je govoril o belgijskih trdnjavah, ki bi morale ostati v nemških rokah, o belgijskih lukah in železnicah, ki naj bi bile pod nemško kontrolo, i. t. d. Vse to pa praktično pomeni, da ne bi bila Belgija neodvisna, temveč vazalna država Nemčije.

Vse to pa mora biti na vsak način izključeno. Belgija ne more biti "zalog" za izpolnitev zahtev, ki bi se stavile njej. Obnovitev njene neodvisnosti mora biti brezpogojna. Če bi bil Hertling mislil na to, mu ne bi bilo treba govoriti o zalog.

Toda mogoče je še nekaj povsem drugega. Namreč: Belgija bodi zalog v nemških rokah za zahteve, ki naj bi jih izpolnili drugi — morda Francija, morda Anglija, morda Amerika.

O tem se Hertling ni izrazil, četudi neprenehoma trdi, da govori "jasno". Ampak brez ozira na njegove neizrečene misli in neobjavljene pogoje se mora tudi taka "igra z zalogi" odkloniti.

Belgija ima pravico, do svoje neodvisnosti povsem brez obzira na pravičnosti in krivičnosti drugod po svetu. Ta pravica je popolnoma nedotaknjena od računov, ki jih utegne Nemčija imeti s kakšno drugo deželo. Alzacija in Lorena n. pr. je vprašanje, ki se tiče Nemčije in Francije. Samostalnost Belgije pa ne more biti odvisna od tega vprašanja. Ta samostalnost je sama v sebi utemeljena, sama po sebi opravičena, in zato ne more biti nikakšen "zalog". Dokler govori Hertling v taki zvezi o zalogu, so njegove besede neodkrite, njegovi nameni torej nepošteni.

Brezmejna neodkritosrčnost Hertlingovih besed pa zija iz izjave, da se vjema belgijska stran njegove politike s splošnimi potezami, ki jih je "označil" v svojem prejšnjem govoru.

Ta govor ni v svojem jedru nič druzega, kakor jezuitičen poizkus, da bi dosegel to, zaradi česar je Kuehlmann moral odstopiti — namreč pogajanje.

Ne bomo se bavili z grofovimi frazami o "roki," ki jo je Nemčija ves čas ponujala" in o podobnih besedniških argumentih. Gotovo je in iz njegovega govora se zelo lahko posname, da nima niti Hertling sam veliko upanja v nemško zmago na bojiščih, četudi govori o njej, kakor da mu jo je dal sveti Peter črno na belem z vsemi nebeškimi pečati. Jasno je, da bi Hertling za vse na svetu rad prišel do pogajanja, ampak zopet ne s poštenim namenom, da se uvede razmere v Evropi pop ravici, temveč da bi mogel, dokler so nemške armade še na tujih tleh, preslepiti zaveznike in Ameriko, kakor je v Brest-Litovsku preslepil Ruse.

Da je to hrepenenje po dokončanju vojne brez orožne zmage nenavadno močno, dokazujejo Hertlingove besede, da stoji na njegovem stališču tudi načelnik vojaške uprave, ki mu je dejal, da "ne vodi vojne zaradi vojne, tampak da je treba, čim se pojavi na nasprotni strani resna želja za mir, slediti tej želji."

To hrepenenje po pogajanju bi bilo prav simpatično, če ne bi bilo tako garnirano, da je — neužitno.

Kako naj se gre na primer Amerika pogajat, kadar ima grof Hertling toliko drznosti, da pravi: "Predsednik Wilson zahteva vojno, dokler ne bomo uničeni?"

Ne vema, koliko resnice izve nemško ljudstvo o tem, kar se godi izven kajzerlanda. Očitno računa bavarski grof o tem, da vedo Nemci prav malo o Wilsonovih izjavah, sicer ne bi mogel trditi take brezobraznosti. Predsednik Zedinjenih držav je pač večkrat izjavil ,da mora pasti nemška avtokracija, z nobeno besedo pa ni nikdar dejal, da hočejo Zedinjene države razdejati Nemčijo ali pa uničiti nemški narod. Baš narobe je naglašal tako precizno, da ni mogel ostati noben dvom, da se Amerika bojuje zoper kajzerja in njegovo avtokratično vlado, ne pa zoper nemški narod.

Vse, kar diši v Hertlingovem govoru po resni volji za pošten mir, je neodkritosrčno in pravi namen njegovega izliva je bil navsezadnje le ta, da mu dovoli rajhstag novi vojni kredit in da se med ljudstvom napravi razpoloženje za nadaljevanje trpljenja, ki mu ga nalaga vojna.

Za okrasek je Hertling zopet zadeklamiral, da vodi Nemčija obrambno vojno in da ne gre za svetovnim gospodstvom. To je treba nemškemu ljudstvu pogostoma ponavljati, kajti imperialistična vojna lahko zbudi toliko nezadovoljnosti, da dobi kajzerjeva vlada resne sitnosti. Toda ljudje, katerim pripoveduje jezuitični kancelar tako pravljice, morajo biti zelo naivni, da jih verjamejo izza vsega, kar se je zgodilo na vzhodu.

Da je ves govor res v prvi vrsti namenjen ljudskim masam, se lahko spozna še iz nekaterih značilnih posameznisti. Karakterističen je odstavek, v katerem pravi:

"Naravno je, da ne zadostuje, če pride kakšen agent k nam in nam pravi, da lahko tu ali tam, tedaj in tedaj uvede mirovno pogajanje. Ampak potrebno je za imenovane predstavnike sovražnih sil, popolnoma pooblaščene od svojih vlad, da nam dajo na znanje, da so mogoče razprave, ki se morejo za sedaj voditi le v omejenem krogu."

V teh besedah je skrita perfidnost, odkrita pa brezobraznost. Iz uvodnega stavka bi bilo namreč izvajati, da so se agenti zaveznikov že obračali do nemške vlade. Če bi bilo to resnično, bi bila Hertlingova dolžnost, da bi povedal, kdo so ili ti agenti in v čigavem imenu so hoteli govoriti. Dokler ne pove tega, pa nimajo njegove besede nobenega drugega namena, kakor da bi zasejale medsebojno nezaupanje med zaveznike.

Drugi del navedenega odstavka pa izraža faktično brezobraznost, ker pomeni, da bi morali nasprotniki Nemčije tako rekoč priti prosit za pogajanje. Razume se pa samo po sebi, da je to enostavno nemogoče, zakaj to bi res pomenilo, da bi vteknili vrat v zanko in pustili Nemčiji, da drži konec vrvi.

Hertlingov govor ni bil mirovni govor. In čisto prav je, da je izrekel tudi te besede: "V smeri naše politike se nič ne izpremeni." Te besede pojasnjujejo vse. Smer kajzerske politike je znana. Začetek vojne, Berchtoldov ultimatum, napad na Belgijo, akcije na Balkanu označujejo to smer. Brest-litovski zločin je osvetljuje. Kljub Hertlingovim frazam je ta smer imperialistična in njen cilj je svetovno gospodstvo.

Vpričo teh dejstev so najveljavnejše Wilsonove besede, da se ne sme vojna končati z nobenim polovičarstvom in da se ne more sprejeti nobena polovičarska rešitev problemov. Z mirom, ki bi se to leto sklenil po kajzerjevi volji, bi se morda prihranilo pol miljona žrtev — z naravno posledico, da bi nova vojna v par letih zahtevala deset ali petnajst miljonov mrtvih in ranjenih, neštete miljarde denarja in ponovno opustošenje vseh evropskih in morda še nekaterih ameriških dežel.

Krvavo delo je preveč napredovalo, da bi se moglo ustaviti nekončano. Tragično je, ali dovršiti se mora, da se prihrani še strašnejša tragedija. Padec avtokracije je pa bivstvo dovršitve.

Kaj je s Šušteršičem?

V nekaterih listih čitamo iz Washingtona razširjeno vest, da je dr. Šušteršič sklenil definitivno zapustiti Kranjsko in Avstrijo, ter se trajno naseliti v Švici, kjer je baje že prej nakupil veliko posesti.

Nič ne vemo, če je na tej vesti kaj resnice ali ne; in tisti, ki jo razširjajo, ravno tako ne vedo tega, čeprav so se vajeni bahati, kakor da so pozobali vse evropske skrivnosti. Spekulanti spekulirajo s tem, da spajajo čitatelji časopisov z imenom mesta Washington radi kaj oficielnega, ker ima ameriška vlada tam svoj sedež. Ljudje kaj lahko pozabijo, da imajo prav tam tudi razne "lobby", časnikarske fabrike, poročevalske kovačnice itd. svoje sedeže in da se iz Washingtona prav tako lahko razširjajo izmišljotine kakor iz Yap's Crossinga ali Liarvilla.

Na to se je treba spomniti, ker se je prav od tam že enkrat razširjala laž ravno o Šušteršiču. Dr. Županič, ena izmed velikih luči londonskega odbora, je s skrivnostnim obrazom pripovedoval tajno "novico", da je Šušteršič zaprt in da je ta vest prišla "v diplomatični torbi "čez morje. Seveda je bila ta diplomatična torba v njegovi povesti tako naglašena, da bi se morala tiskati s palec debelimi črkami. Saj ni čuda; kdor dobiva "tajne vesti" iz "diplomatične torbe", mora biti že precejšnja zverina.

Ampak tista "diplomatična torba" je bila kmalu toliko vredna kolikor beraška malha in skrivnosti londonsko odborskih skrivnostnikov so se izkazale kot navadne izmišljotine. Avstrijska vlada je imela Šušteršiča vse preveč rada, da bi ga bila res zaprla. Naposled niso niti na Dunaju tako zabiti, da bi podirali svoje najboljše stebre.

Če se spominjamo na tedanjo farso, nam ne kaže nič druzega, kakor da ostanemo tudi topot skeptični. Washingtonska vest ne navaja nobenega vira; o dogodkih v Avstriji je popolnoma nemogoče izvedeti kaj po direktnih potih; kar se more indirektno izvedeti, n. pr. na ta način, da pridejo kakšni časopisi ali posamezne vesti čez mejo, v Švico, pa odhod dalje, potrebuje dolgo časa, preden doseže cilj in še tedaj je, če ne gre za list, ki pride cel čez morje, veliko vprašanje, koliko neprostovoljnih izprememb je poročilo pretrpelo na svojih mnogoštevilnih postajah.

Mi torej priznavamo, da ne vemo, kaj je s Šušteršičem; špekulanti, ki žive od blufanja, bodo trdili, da vedo vse nataněno, pa v resnici tudi ne vedo nič.

Škoda pač ne bi bila za Šušteršiča, če bi ga slana vzela, Slovenski narod bi tako lahko pretrpel to "izgubo", da bi zavriskal od Trsta do Beljaka. Malo je ljudi, ki bi bili med Slovenci storili toliko hudega kolikor Šušteršič od prvega dne, ko je prišel v javno življenje, pa vse doslej.

Dolgo je bil Šušteršič ne vodja, ampak faktični poveljnik slovenske klerikalne stranke, v katero ni prišel iz prepričanja ali iz verskih čutov, ampak iz proste egoistične spekulacije. Bil je prepričan, da ne bi mogel med liberalci poleg Tavčarja igrati vodilne vloge, medtem ko so klerikalci silno hrepeneli po človeku, ki bi imel "reprezentacijske sposobnosti" in ne bi bil duhovnik. In zazdelo se ji mje, da so v Šušteršiču našli takega človeka, dasi je v resnici težka, neotesana klada. Toda ta zarobljenec je znal biti brezobziren in s to lastnostjo si je napravil v stranki pot do prvega prostora.

Šušteršič je izpodrinil Kreka, ki je imel neprimerno več političnega znanja, poleg tega pa tudi več demokratičnega duha, kakor Šušteršič. Državnozborski mandat pete kurije za Kranjsko, ki je bil namenjen Kreku, si je Šušteršič naravnost izsilil. Tako si je pridobil tudi vstop v delegacije. Tukaj je bila njegova politika vedno skrajno cesarsko-krajevska in na vse kriplje je delal, da bi postal v dvornih krogih persona grata.

Svojo pozicijo v stranki je izrabil ekonomično. Prišel je na čelo raznih gospodarskih institucij in zadnje čase so cenili njegovo premoženje na miljon.

Dolgo je šlo njegovo hrepenenje za ministrstvom. Njegova žena se je že tako gotovo videla kot "ekscelenco", da ni znala tega zatajiti pred pismonošem. Da bi si izgladil pot, je bil Šušteršič pripravljen na vsako klečeplastvo, na vsako brutalnost in tudi na vsako izdajstvo. Ko so se n. pr. določali volilni okraji za državni zbor po novem zakonu o splošni volilni pravici, je Šušteršič trdovratno godel, da zadostuje Slovencem na Koroškem en sam mandat, nasprotno je bil pa takoj pripravljen priznati poseben mandat Kočevcem, da si ves okraj ne šteje niti prav 20.000 prebivalcev. Ko je naposled vendar glasoval za dva slovenska mandata na Koroškem, je glasno izjavil, da stori tako "contre coeur" — proti svojemu srcu.

Jugoslovanskega ministrstva le ni bilo, in da postane oficielna oseba, je Šušteršič na brezobrazen način izpodrinil tedanjega deželnega glavarja Šukljeta, pa se dal sam posaditi na njegovo mesto. Vpliv, ki ga je s tem dosegel, je infamno izrabljal proti vsemu naprednemu. Z deželnim predsednikom baronom Schwarzem je sklenil zvezo, ki je zagotovila vladi brezpogojno podporo klerikalne stranke, kateri je vlada od svoje strani garantirala imuniteto za največje lopovščine. Tako je n. pr. klerikalna stranka proti jasnemu besedilu zakona in proti odlokom volilnih komisij razveljavila v deželnem zboru nekoliko liberalnih mandatov in ubogi baron Schwarz je molčal na to; zato je pa tudi klerikalna stranka molčala, ko je posadila vlada Elsnerja, zagriženega nemškega nacionalca, na mesto predsednika ljubljanskega deželnega sodišča. Klerikalci v deželnem zboru so zapravili deželne fonde za popolnoma zgrešeno elektrarno na Završnici, protipostavno so sklenili, da garantira dežela z vsem svojim imetjem za Šušteršičevo "Ljudsko posojilnico" in Tavčarju je Šušteršič v deželnem zboru grozil, da mu vzame besedo, če bo govoril o teh rečeh; zato je pa ista klerikalna večina dovolila vladi, da je vpeljala v Ljubljani in okolici ces. kr. policijo z nemškim grofičem kot direktorjem. Tako je šlo to v vseh rečeh; Šušteršič se je izkazal v klerikalni stranki kot pravi Mefisto.

Splošno je znano, da se je Šušteršič v sedanji vojni z obema nogama postavil na ces. kr. habsburško-avstrijsko stališče, na katerem je vsled tega stala klerikalna stranka prav do Krekove revolte. Naposled je prišlo do razkola v klerikalni stranki in Šušteršičevo krilo je ostalo v manjšini. V državnem zboru je bil Šušteršič skoraj osamljen, v delegacije ni bil izvoljen, ampak v deželnem odboru kranjskem so klerikalni odborniki Lampe, Pagin in Zaje ostali na njegovi strani, ker so z njim vred smatrali deželni odbor za svojo osebno institucijo.

V splošni slovenski politiki je Šušteršič danes gotovo osamljen in brezmočen. Z malim številom svojim brezpogojnih pristašev ne more nič opraviti, zaupanja med ljudstvom si ne more več priboriti. Po tem bi bilo že mogoče, da bi si vzel za zgled podgane, ki zapuščajo ladjo, kadar se potaplja. V Švici bi utegnilo biti življenje zanj vsaj bolj mirno, kakor pa med Jugoslovani po vojni. Toda doslej je Šuštaršič še vedno deželni glavar

(Konec na 8. strani.)

Slovensko republičansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGI, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR.

Matt. Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR.

John Ermenc, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Poglodič, Matt Pogorele, John Rezel, Jos. Steblaj, Frank Šavs, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrich, Stefan Zabric, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljatve je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1 ,Cicero, Ill.)

DRUGA REDNA KONVENCIJA SLOV. REPUB. ZDRUŽENJA.

Druga redna konvencija S. R. Z. se prične dne 13. septembra 1918, v Chicagi. V ta namen je potrebno, da se izvrše volitve delegatov vsaj do 30. avgusta in da so naznanjena tajniku njih imena najkasneje do 5. septembra. Vsaka krajevna organizacija S. R. Z. je opravičena do dveh zastopnikov ali delegatov, vsaka centralizirana podporna, kulturna ali politična organizacija, pridružena S. R. Z., tudi do dveh, listi in posamezna samostojna ali k drugim organizacijam spadajoča društva pa pošljejo po enega zastopnika ali delegata. Stroške delegatov trpe organizacije ali tisti, ki jih pošljejo. Okrajne organizacije S. R. Z., kot n. pr. ona v Lawrence, Pa., Franklin, Kans. itd., so opravičene poslati za vsako krajevni organizaciji po dva delegata. Torej, ako je n. pr. v okrajni organizaciji v Lawrence, Pa. združenih deset krajevnih organizacij sosednih naselbin, je opravičena do dvajset delegatov. Slovenske podporne, kulturne in politične organizacije, ki imajo že zastopnike v centralnem odboru, lahko potrdijo stare ali imenujejo nove zastopnike. Poverilne listine pošljem posameznim organizacijam in listom, kakor hitro bo mogoče. Ako katera organizacija ne bi dobila poverilnih listin do 1. avgusta, prosim, naj mi naznani. Provizoričen program za konvencijo in naslov dvorane bo priobčen pravočasno.

Rojaki, člani Slovenskega Republičanskega Združenja! Eno leto trdega, napornega dela je za nami. Uspehi so lepi, lepši kot so jih pričakovali veliki optimisti. Slov. Repub. Združenja imajo danes za seboj veliko večino vseh zavednih Slovencev v Ameriki; pa ne le to, ampak naše gibanje prodira tudi med druge Jugoslovane. Naše delo pa še davno ni končano in sredi pota ne smemo obstati. Geslo nam mora biti: Naprej, dokler ne bodo v naši organizaciji vsi ameriški Slovenci in dokler ne dosežemo tega, za kar smo se zavzeli, to je popolna svoboda vseh Jugoslovanov.

Člane krajevnih organizacij S. R. Z. pozivljam, da vzamejo stvar v pretres na prvi seji in pošljejo delegate na konvencijo, če je le količkaj mogoče. Od njih je tudi odvisno, da izvolijo najzmožnejše osebe. Zdaj je tudi čas za javne razprave v časopisju. Kdor ima kakšne dobre nasvete v korist S. R. Z., naj pride na dan z njimi. Letošnja konvencija bo začrtala pot našemu bodočemu delu, ki mora biti še uspešnejše, kot je bilo doslej. Številno zastopstvo na konvenciji bo javnosti tudi pokazalo, da si ameriški Slovenci ne dajo diktirati od takozvanih voditeljev, ki se postavijo sami, da ne verujejo več v kakšna cesarska ali kraljevska "veličanstva," ampak da zahtevajo tudi za naš mali narodič pravo svobodo, ki je mogoča le v federativni jugoslovanski republiki. — Ker bo o priliki naše konvencije potovalo skozi Chicago v Springfield mnogo delegatov S. N. P. J., ki bodo morda posetili naše zborovanje, je želeti, da odnesejo najboljše vtise. Zato je potrebno, da bo konvencija Slovenskega Republičanskega Združenja res pravo ogledalo navdušenega in nesebičnega dela za svobodo naroda.

Anton J. Terbovec,
tajnik S. R. Z.

IZVLEČEK ZAPISNIKA XVI. IZVRŠEVALNEGA ODBORA S. R. Z. 9. JULIJA 1918.

Za predsednika je bil določen br. Zavertnik. — Tajnik poroča, da so bili poslani pozivi za finančno podporo organizacij več sto slovenskim društvom in klubom; nekaj odziva je že in še več ga pričakuje. Nadalje poroča, da je po sklepu zadnje seje dobil za tajniško delo pomoč v osebi gospe Minke Alesh, ki točno opravi mnogo dela, katerega sam radi zaposlenosti ne more. Prečita razna pisma, ki se vzamejo na znanje. Predloži račune, ki so odobre.

Na razpravo pride druga redna konvencija S. R. Z., ki se prične dne 13. septembra t. l. v Chicagi. Tajniku se naroči ,da razpošlje tozadevni poziv na vsa glasila S. R. Z. Sklenjeno, da se sestavi provizorični program za konvencijo. Sklene se, da se delegati volijo meseca avgusta. Imena izvoljenih delegatov morajo biti v rokah tajnika najkasneje do 5. septembra. Krajevne organizacije S. R. Z. so opravičene vsaka do dveh delegatov, druge organizacije in listi pa kot je določeno v pravilih. Tajnik naroči znake in poverilne listine za delegate. Čikaška lokalna organizacija preskrbi v soglasju z gl. tajnikom dvorano za konvencijo. Ko se določijo še nekatere podrobnosti glede konvencije, zaključi predsednik sejo.

Anton J. Terbovec.

ZAPISNIK KONFERENČNE SEJE S. R. Z. Z DNE 23. JUNIJA V IMPERIALU, PA.

Predsednik društva "Prostost" SNPJ., pozdravi navzoče delegate in jim v imenu imperialske slovenske naselbine zakliče: "Dobro došli v naši sredi!" Dotaknil se je v svojem govoru sedanjih razmer slovenskega naroda in političnega položaja.

Sledil mu je tajnik lokalne organizacije SRZ. John Terčelj, ki je pojasnjeval namen te konference ter povdarjal važnost idej Slovenskega republičanskega združenja za osvoboditev našega naroda. Le jugoslovanska federativna republika nam omogoči mirno kulturno in gospodarsko razvijanje.

Po končanem njegovem govoru je prišla na dnevni red volitev predsednika in zapisnikarja za tekočo sejo. Za predsednika je bil predlagan in soglasno izvoljen J. Kvartič, za zapisnikarja pa Jože Ambrožič.

Nastopilo je hrvatsko pevsko in tamburaško društvo Javor in po krasno ozaljšani dvorani je zadonela tužna hrvatska pesem:

"Brate glej suzu moju .. ."

Pesem je naredila globok vtis na zborovalce in po burnem aplavzu so morali zapeti še par komadov.

Sledi čitanje imen delegatov doslej prijavljenih društev, ki sodelujejo v organizaciji SRZ. Navzoči so vsi.

Vlokalno organizacijo je priglasilo pristop nadaljnih šest društev. Lokalna organizacija S. R. Z. šteje sedaj osemintrideset podpornih, političnih in kulturnih društev, ki imajo okroglo 2,900 članov.

Vsi delegatje brez izjeme se strinjajo s programom SRZ. in so se izrekli, da bodo priglašena društva podpirala Slovensko republičansko združenje gmotno in moralno in v vseh drugih ozirih.

Tajnik prečita račun za mesec maj in junij. Nadzorni odbor poroča, da je pregledal poslovne knjige tajnika in da so v redu.

Prispevki za mesec maj in junij znašajo $183.03.

Predsednik društva Prostost razjasnjuje v daljšem govoru pomen borbe za demokracijo. Med njegovim govorom in sviranjem tamburašev se je vršila kolekta v prid ameriškemu Rdečemu križu in SRZ. Kolektalo je šest malih, belo oblečenih deklic pod vodstvom V. Peternela. Nabrale so čez sedemdeset dolarjev.

Tajnik lokalne organizacije apelira na delegate, naj mu dovolijo kaj odškodnine za stroške, ki jih ima z agitacijo pri tej organizaciji. Pravi, da računa ne more predložiti, ker dela zastonj, toda če se delegatom zdi umestno, naj ga nekoliko odškodujejo, kajti delo se množi vsak dan.

Sprejet je predlog, da se mu da deset dolarjev.

K točki dnevnega reda "agitacija" govori več delegatov. Brat tajnik priporoča delegatom, naj prirejajo veselice, katerih čisti dobiček naj bi bil namenjen za SRZ.

Brat Ambrožič v svojem govoru pripozna, da je agitacija med ameriškimi Slovenci jako otežkočena, ker so jo že večkrat zavedli razni vihravi agentje izmed našega lastnega naroda. Dosegli so s tem toliko, da je sedaj jako težko agitirati, bodisi za eno ali drugo stvar. Preide na slovensko ameriško časopisje in dokazuje, da nekateri menjajo svoje mnenje vsak dan. To je bilo lahko pred leti, ampak danes je slovenski ameriški delavec že na taki stopnji izobrazbe, da zahteva le tiste liste, ki imajo program, ki je v korist slovenskega naroda in delavstva.

Delegat društva "Prostost" pojasnjuje, kakšne liste podpira delavstvo. Povedal je primero iz McKessPorta; delavstvo v ondotni livarni je delalo od kosa in ni vedelo, ali zasluži 10c ali $7 na 14 dni; vsled tiranije družbe so postajale razmere naravnost neznosne. Delavstvo si je hotelo pomagati iz takih razmer s pomočjo štrajka. "Največji slovenski dnevnik," ki izhaja v New Yorku in ki ima na prvi strani zapisano, da je list slovenskih delavcev v Ameriki, pa je povodom tega štrajka pisal, da je na stavki le par poljskih lenuhov, ki jim ne diši delo itd.

Delegat pevskega društva "Ilirija" opisuje, kakšno stališče je zavzemal isti list za časa westmorelandskega štrajka. Prinašal je velike oglase, da se rabijo delavci v Westmorelandu. K stvari govore tudi drugi delegatje ter se na to sprejme sledeča resolucija:

"Ker se je list "Glas Naroda" že večkrat pokazal nenaklonjenega socialnemu zboljšanju slovenskega delavstva, in ker ne zastopa več idej, ki so ideje slovenskega delavstva v zapadni Pennsylvaniji in ker je prenehal sodelovati za združenje Jugoslovanov v federativno republiko in ker menja svojo taktiko očitno le iz sebičnih namenov, ga vsled tega konferenčna seja S. R. Z. v Imperialu strogo obsoja zaradi njegovega neznačajnega stališča.

Slovensko delavstvo potrebuje v teh resnih časih liste, ki so se v vsej dobi svojega obstanka pokazali neomahljive v boju za njegove principe. Listi, ki kar čez noč preskakujejo v razne demagogične tabore, samo begajo naše ljudstvo in delajo med njim največjo konfuzijo, ker ne ve, komu naj sledi. Slovenci v zapadni Pennsylvaniji imajo sicer jasno začrtano pot in jim sicer uskoški listi ne morejo škoditi. So pa kraji, kjer ljudstvo ni še tako izpopolnjeno v organizaciji, da bi se potom diskuzije prepričalo, kdo je in kdo ni na pravem ljudskem in demokratičnem stališču.

Smatramo, da je delovanje tisnih slovenskih listov, ki so vsako uro pripravljeni menjati svoje stališče, našemu narodu skrajno škodljivo, ker ga navdajajo z nezaupanjem do vsega, kar započno ameriški Slovenci. Ako danes tak list piše, da je SRZ. na edino pravem potu i nda je program S. R. Z. edini program, ki omogoča pravično rešitev jugoslovanskega vprašanja, čez par tednov pa tak list prične pisati v nasprotnem smislu, napravlja to na ljudstvo skrajno čuden vtis.

Ker vemo, da je večini ameriških Slovencev početje in menjanje stališča nekaterih slovenskih listov dobro znano, zato upamo, da se masa našega naroda na pisanje takih listov ne bo ozirala, nego pojde nemoteno naprej v boju za naše principe."

Resolucija je bila soglasno sprejeta.

Predlagano in sprejeto, da se pošljeta dva delegata na konvencijo SRZ. Izvoljena sta Louis Glažer in Vincenc Vidmar. Plača se jima pet dolarjev dnevnice.

Sklenjeno, da se prihodnja konferenčna seja vrši četrto nedeljo v avgustu v Broughtonu, Pa. Delegata iz te naselbine pa obljubita, da pripravita vse potrebno za to zborovanje.

Predsednik zaključi sejo s pozivom, na zastopniki marljivo vrše agitacijo za propagando Slovenskega republičanskega združenja v naselbinah in v krogu svojih društev.

Jože Ambrozich, konferenčni zapisnikar.

Detroit, Mich.

Seje lokalne organizacije S. R. Z. v Detroitu se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v Delavskem Domu na E. Ferry Ave. Člane in rojake pozivam, da se udeleže vsake seje brez posebnega vabila. Naloga naše organizacije postaja od dne do dne važnejša. Naša organizacija ima vseskozi demokratične cilje in je ustanovljena na demokratični podlagi. To pa pomeni, da mora ljudstvo samo reševati vse važna vprašanja in zato je potrebno, da se udeležuje sej.

Tajnik.

Forest City, Vandling, Pa.

Od tistega časa, kar smo imeli tukajšnji Slovenci javni shod SR.Z., še nisem čital iz naše naselbine nobenega dopisa v našem delavskem listu. Ker se je pa med tem vršil drugi shod in sicer v imenu S. N. Z., sem se namenil, da napišem kljub pomanjkanju časa par vrstic. Štejem si za dolžnost, da vprašam tukajšnje Slovence, kaj si mislite o teh dveh shodih in kako ju razlikujete?

Na prvem je govoril Etbin Kristan, na drugem pa gosp. Zalar. Prvi nam je na jasen način orisal, koliko so narodi že pretrpeli zaradi nemškega in avstrijskega imperializma; povedal je, kako so se Slovenci borili, da bi zdrobili verige, in pokazal, da je prišel čas, ko se prikazuje narodom možnost, da dosežejo res svobodo. Razložil je, kaj imamo Slovenci skupnega z ostalimi Jugoslovani in kako je mogoča združitev, da ne bo nihče zapostavljen in da se bodo skupno lahko razvijali v svobodi. Ko je povedal, da je za tako svobodno združitev najboljša oblika v Jugoslovanski federativni republiki, je vsak poslušalec razumel to. In ko je povedal, da služijo Liberty bondi, ki pomagajo skrušiti avtokracijo, Slovencem samim prav tako kakor Ameriki, je bilo vsakemu jasno, da je zmaga Amerike obenem zmaga svobode za podjarmljene narode in da koristimo z nakupovanjem Liberty bondov in vojno-varčevalnih znamk tudi svojemu narodu.

Tudi drugi govornik bi bil rad na svojem shodu govoril nekako tako. Ker pa še ni dobil dovolj pojma, kaj da žele narodi po končani vojni, je povedal le to, kar je posnel po govorih zastopnikov S. R. Z., povrh je pa nekaj mečkal, kar ni imelo ne repa ne glave. Dejal je, da bi bil največji zločin kosati narod v dva dela. Čemu pa ga je tedaj prišel kosat? Ali nismo imeli Slovenci v Forest City že ustanovljene organizacije S. R. Z., ko je prišel ustanavljat podružnico svoje S. N. Z.? Vse smo opravili brez njega, a sedaj, ko imamo organizacijo v tiru, bi jo on rad kosal.

Gosp. Zalar, lahko prideš še trikrat sem, pa ne razdeneš našega prepričanja. Vemo, da bi S. N. Z. rada imela kakšnega kralja, ki bi se že lahko dobil. Ampak iz te moke ne bo kruha. Nas je v tej naselbini veliko in vemo, da dosežemo svoj cilj — brez vašega truda.

Gosp. Zalar je skušal tudi profesorja Masaryka izrabiti sebi v prid, češ, da je obsodil Slov. Rep. Zdr., ker baje sedaj n ičas, da bi govorili o bodoči vladni obliki, ampak da gre le za to, da pobijejo Slovani Avstrijo. Na to naj povem le malo zgodbico, katere se spominjam iz stare domovine, ko sem beli še deček. Bile so — če se ne motim leta 1904. — deželnozborske volitve na Kranjskem. Gospodje so naznanili teden poprej spored in sicer prve tri dni za može, potem pa za ženske. Vsakemu možu se je naročilo, da mora voliti klerikalnega kandidata; ženam se je pa zabičalo, da morajo nagovarjati može na to. Kdor ni obljubil, ni dobil odveze. Neki rojak po imenu Slivnik, je zasledoval pazno vso reč in s pomočjo drugih se mu je posrečilo, da so bile volitve ovržene. Volilo se je ponovno, in zdaj so gospodje s prižnic grmeli, da bo pogubljen, kdor ne voli klerikalnega poslanca. Tako se je slepilo ubogo ljudstvo s pridigo, spovedjo in peklom. To je bilo v Šent Vidu na Dolenjskem.

Na ta način bi tudi vi radi slepili ljudstvo v sedanjih časih. Pa ne pojde.

Govoril je nadalje tudi, da ima le S. N. Z. "dovoljenje iz Washingtona, S. R. Z. pa ne. Svoj zelo skromni govor je končal z vzklikom, da zmagajo zavezniki. Nam bi se bilo bolj dopadlo, če bi bil povedal, da mora zmagati Amerika, in da jo moramo zato podpirati, kakor je storil Kristan na svojem shodu. Torazumejo tukajšnji Slovenci, ki so to tudi delali s kupovanjem Liberty bondov in vojnih znamk, preden je prišel gosp. Zalar k nam.

Josip Čebular,
član S. R. Z.

(Op. ur. Profesor Masaryk govori na vsakem shodu za češko-slovaško republiko. V Chicagi ga je na tisoče poslušalcev slišalo, ko je na shodu dejal, da bo po vojni konec veličanstev. Kdor pravi kaj druzega o njem, se laže. "Dovoljenja" pa ima S. N. Z. ravno toliko, kolikor ga ima S. R. Z. Vlada v Washingtonu ni tako nepoučena, kakor si domišljujejo gospodje ala Zalar.)

PRIZNANA DEKLARACIJA.

Zadnji "Official Bulletin" ameriške vlade objavlja telegram, ki ga je predsednik Wilson ob priliki ameriškega praznika neodvisnosti poslal črnogorskemu kralju Nikiti v odgovor na njegovo čestitko. V svoji brzojavki pravi predsednik Wilson, da po vojni tudi Nikita in hrabri črnogorski narod ne bosta pozabljena, ampak se jima vrne, kar jima je bilo ugrabljeno.

Naši dični nasprotniki monarhističnega kalibra bobnajo in trobentajo po svojih glasilih in po svojih shodih, da je ameriška vlada priznala Krfsko deklaracijo.

Predsednikov brzojav je najboljši dokaz, da se debelo lažejo, kadarkoli to trdijo.

Krfska deklaracija je odpravila kraljevino Črnogoro in odstavila kralja Nikito v prid dinastiji Karagjorgjević. Kdor priznava Krfsko deklaracijo, ne more več priznavati kraljevine Črne Gore, ki je po tej deklaraciji postala del "Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca," in ne priznava dinastije Petrović-Njeguš, ki je odpravljena v prid dinastiji Karagjorgjević.

To je jasno kakor beli dan in naravno, kakor da je dvakrat dva štiri.

Predsednik Wilson priznava Črno Goro in njenega kralja. Logično torej ne more priznavati Krfske deklaracije, ki je temu nasprotna. Iz tega sledi, da se laže vsak, kdor trdi, da je ameriška vlada priznala Krfsko deklaracijo.

Če bi deklarantovski listi cenili svoje čitatelje kot inteligentne ljudi, jim sploh ne bi mogli natvezati takih bajk o "priznanju", ki je za predsednika Zedinjenih držav sploh nemogoče.

Priznavati more ameriška vlada le tiste države, ki so eksistirale pred vojno. Zlasti velja to za tiste države, ki stoje z Ameriko v eni bojni črti. Črna Gora ni zaveznica Zedinjenih držav, kajti po izjavi vlade nima Amerika v tej vojni nobenih "zaveznikov", temveč le sobojevnike. Vsled tega n. pr. ni vezana s pogodbami, ki so jih ti sobojevniki sklenili brez ameriškega sodelovanja. Toda kakor Francija ali Anglija, kakor Srbija, tako je tudi Črna Gora sobojevnica Amerike, dasi je vsled avstrijske okupacije danes pasivna. Za ameriško vlado obstoji kraljevina Srbija in kraljevina Črna Gora, pa nobena "Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca." To se pravi: Priznani sta od ameriške vlade kraljevina Srbija in kraljevina Črna Gora, ter za prvo dinastija Karagjorgjević, za drugo pa dinastija Petrović Njeguš.

Tako je, ker ne more biti drugače. Ako bi Wilson priznal Krfsko deklaracijo, bi se s tem vtikal v notranje zadeve Črne Gore, česar pa s svojega oficielnega stališča nikakor ne more.

Toda kaj je tedaj z avstrijskimi Jugoslovani? Saj je državni tajnik Lansing vendar govoril o njihovi osvoboditvi.

Da, govoril je, in kar je dejal, je zanje velika tolažba in veliko upanje. Priznal je njihovo pravico do osvoboditve izpod avstrijske nadvlade. Nikjer pa ni dejal, da se morajo podvreči katerikoli drugi dinastiji, temveč je zatrdil, da morajo dobiti tisto vlado, ki jo sami hočejo.

To je tisto, za kar se bojujemo mi že od vsega začetka.

Proč od habsburške avtokracije! Tisti hip, ko smo je rešeni, mora pa biti oder prost za narod, da sam odloči, kako hoče naprej živeti. Nobena prejšnja pogodba, nobena brez njega sklenjena deklaracija ga ne sme vezati. Brez vsakega pritiska, v popolni svobodi si ima izbrati novi način svojega bodočega narodnega življenja in edino, na kar se mora ozirati, so višji mednarodni interesi.

Z nobeno besedo, nikdar in nikjer ni dejal predsednik Wilson ali državni tajnik Lansing ali kdorkoli govori odgovorno v imenu ameriške vlade, da si Jugoslovani ne smejo ustanoviti republike; nikomur ni priznal pravice, da jim zabrani to.

Predsednik Wilson gotovo ne bo ugovarjal, če sklenejo Črnogorci sami republiko in združitev s Srbijo. Ampak doslej niso sklenili tega in v sedanjem položaju nimajo nobene prilike, da bi sklepali kaj o svoji usodi, in zato more priznavati ameriška vlada le to, kar je obstajalo, preden je bilo s silo pogaženo.

Za naše cilje pa popolnoma zadostuje slavnostna predsednikova izjava, da ne sme biti noben narod prisiljen pod vlado, katere ne mara. To garantira Jugoslovanom pravico, da si popolnoma svobodno urede svoje novo državno življenje in več ne zahtevamo.

Čim pa dobe Jugoslovani res to pravico, smo gotovi, da ne bodo marali ne Avstrije, ne krfske kraljevine, ampak resnično svobodno državo. Mi upamo, da bo to republika. In če se narod odloči zanjo, jo bo ameriška vlada priznala.

Iz Kodanja poročajo, da so češkoslovaške čete okupirale Irkutsk, glavno mesto v Sibiriji, pod vodstvom generala Aleksijeva.

Z Dunaja poročajo čez Amsterdam, da noče cesar Karl sprejeti demisije dr. Seydlerja in njegovih ministrov. Cesar je sporočil ministrskemu predsedniku, da mora ostati v službi in obenem je izjavil, da se otvori ponovno zasedanje državnega zbora dne 16. julija.

Iz Berna poročajo: Poslanci v ogrskem državnem zboru rohne proti avstro-ogrskemu generalnemu štabu zaradi poraza ob Piavi. Vrhovnemu poveljništvu očitajo, da je bilo pet madjarskih polkov uničenih do zadnjega moža. Madjarski listi ostro napadajo Avstrijo zaradi tega poraza.

Iz Moskve je prišlo poročilo, da je v Kijevu izbruhnila splošna revolucija proti Nemcem. Skladišča s strelivom so razstreljena in na ulicah divjajo besni boji. 40,000 organiziranih in oboroženih kmetov prisostvuje bojem. Revolta se je razširila v Poltavo in Černigov.

O pozdravljanju.

Pozdrav je izraz prijateljstva ali spoštovanja; izrazi se ali s telesnim gibanjem (mimiko) ali z besedami ali z obojim ali celo z vsem trojim. Oblike naših pozdravov se nam zde priproste, enostavne; a imajo svojo zgodovino. Tudi naš pozdrav je ustalina (Sediment) kulturnohistoričnega razvoja.

Življenje posameznega naroda je podobno življenju posameznega človeka. Tudi narodi imajo svoj postanek, svojo mladost in zrelost, nazadnje starost in smrt. So pa tudi narodi, katerih razvoj ne pride preko otroške dobe. Zakaj je bila v starem in srednjem veku nositeljica svetovne zgodovine le Evropa in del Azije? Ker drugi narodi niso bili zreli za velika dejanja. Vzroki, zakaj narodi črnega in rdečega plemena niso zmožni za višjo kulturo, so morda še premalo pojasnjeni, a gotovo zanimivi. Življenje teh narodov se udejstvuje bolj vegetativno in senzitivno (podobno rastlinskemu in živalskemu življenju) kakor pa umsko in nravno. Zanimivo je, kako se to velo v pozdravu teh narodov javlja.

Tako je n. pr. znameniti švedski preiskovalec Azije Sven Hedin (r. l. 1865.) opazoval v Tibetu prav tak pozdrav, s kakršnim pozdravljajo včasih hribovski otroci pri nas drug drugega; jezik si pokažejo. Narodoslovci pravijo, da je ta šega pri Tibetancih ostanek starega vražarstva, s tem hočejo zlega duha pregnati. Podobno razlagajo pozdrav afrikanskih zamorcev Ukerece in Massai, ki pljunejo pred tistim, ki ga hočejo pozdraviti; otočani na Marijanskih otokih pa so olikanejši, pred imenitnejšim nikoli ne store tega. V Evropi je to od nekdaj znak zaničevanja. Še bolj primitivno-senzitiven je pozdrav pri narodih Vzhodne Indije, ki za pozdrav vsrkavajo zrak, kakor bi hoteli došlega poduhati; namesto: "Poljubi me!" pravijo: "Poduhaj me!" Tako tudi v Melaneziji. Važno vlogo pri pozdravu igra nos tudi pri domačinih ob reki Amazoni: ako se snideta dva prijatelja ali znanca, tedaj vzame vsak svojo cevko, napolnjeno z duhom, jo vtakne drugemu v nos in mu puhne tobak v nos, Otočani Tihega oceana si za pozdrav drgnejo nosove. Na Tongo-otokih polagajo drug drugemu nos na čelo. Morda je to posnemanje živalskega duhanja. Turek si položi roko na srce in na čelo.

Nekateri divji narodi imajo dolge pozdrave, morda ker imajo več časa nego mi, hitro živeči moderno-kulturni ljudje. V Laplandu, v severni Aziji in Ameriki je doma tak-le pozdrav: znanec dene desno roko na levo ramo prijatelja, drgne s svojim licem in nosom ob lice in nos drugega in pravi pri tem: "Dobro, dobro!" Prebivalci ob Kotzebue-jevem zalivu, na zapadni obali Alaske, se dotikajo drug drugega z nosom in se božajo z roko po obrazu. Na Filipinskih otokih se za pozdrav črnci vsedejo na tla, zgrabijo nogo gosta ter si drgnejo ž njo obraz, Afrikanci na rtiču Lopez pripognejo koleno, padejo na tla in ploskajo z rokami (moderno!), neki otočani stopijo tri korake nazaj in nato tri naprej. Pri nekaterih polarnih narodih so opazovali sledeči pozdrav: Ako pride kdo od sosednjega plemena, se postavijo domačini vsi v eno vrsto, eden stopi iz vrste, in s tujcem se pričneta drug drugega biti na lice, dokler eden ne omaga in ne pade. Ostanek iz onega časa, ko so bili rodovi v vedni vojski med sabo. Hindostanci si za pozdrav pulijo brado. Na Himalaji pa si prijatelji obračajo hrbet — grozna netaktnost v evropskem salonu.

Že stari Špartanci so učili mladino, naj pred starimi ljudmi vstane; to je tudi pri nas oficielni šolski pozdrav. Prebivalci Karolinskega otoka Kusai pa v tem pozdravu ne vidijo nikakega spoštovanja; pred svojim glavarjem se preprost Kusajec vsede; pred navadnim plemičem pa stoji sklonjen, z rokama pa se vpre v koleni. Tako pozdravlja na nekem drugem Karolinskem otoku žena svojega moža. Polinezijci pa pozdravljajo z našim poklonom; ako srečajo višjega, sklonijo glavo, a nikdar ne govore ž njim stoje, ampak vedno sede. Kitajec nasproti višji osebi sklene roki, v prgišče stisnjeni, s palci skupaj, jih poniža proti zemlji in dvigne. Če bi se odkril, bi jih dobil 50 z bambusovo šibo, ker to izraža zaničevanje. Zato je Kitajec kakor Jud tudi pri molitvi pokrit. Naš navadni moški pozdrav obstoji v tem, da se odkrijemo, vojaki odkritje le markirajo s tem, da se dotaknejo z desno roko svojega pokrivala. Japonec si z lepim poklonom sezuje čevlje. Afrikanski rod Joruba in primorci Zlate obale v Zah. Afriki so pa še vljudnejši; ti odkrijejo za pozdrav tudi rame (če imajo sploh pokrite!), na otoku Tahiti v velikem oceanu pa celo zgornje telo, če je glavar navzoč, enako v Abesiniji vpričo znamenitejših oseb. Angleški filozof Herbert Spencer (1820—1903) razlaga to kot simbol, znak, ki je preostal iz one dobe, ko je zmagovalec zaplenil vso lastnino premaganega sovražnika. Fani, rod zapadne srednje Afrike, pozdravljajo s tem, da se usedejo gostu v naročje, Masai pa tudi tako, da se s sklonjeno glavo dotaknejo prsi in trebuha svojega gosta. Neki Koari iz angleške Nove Gvineje je pozdravil misijonarja tako-le: roko mu je položil okoli vratu in ga božal pod brado.

Cela vrsta pozdravov obstoji torej v dotikanju. Najpreprostejši in najstarejši in najsplošnejši pozdrav te vrste je podajanje rok. Ta pozdrav pozna že Homer in Grki in danes je last vsega civiliziranega sveta. V to vrsto pozdravov spada tudi poljub; ta pozdrav je že precej rafiniranejši nego pozdravi divjih rodov, toda je-li tudi točnejši, o tem bi se dalo prerekati. Poljub je silno star pozdrav, že v starem veku ga poznajo v Aziji in Evropi. Herodot pripoveduje o starih Peržanih. Če se srečata dva po dostojanstvu enakovrstna Peržana, se poljubita na usta, če je eden plemenitejši,. se poljubita na lice, če pa je stanovska razlika med njimo zelo velika, se vrže nižji pred višjim na tla, se dotakne s čelom tal in jih poljubi, ali pa pozdravljenčevo obleko. Tako so pozdravljali Peržani svojega kralja. Za časa Kira Mlajšega (umrl v bitki pri Kunaksi 3. sept. 401.) je veljal ta predpis tudi za Grke. In ko se je Aleksander Veliki po slavnih zmagah nad Peržani pomehkužil in sprejel perzijski dvorni ceremoniel, je tudi zahteval tak pozdrav od svojih junaških Makedoncev, kar je vzbudilo velik škandal v njegovi armadi. Iz zahodne Azije je prešel ta pozdrav celo na Kitajsko v 1. stol. pr. Kr. Tuji poslanci so morali do 19. stol. na ta način kitajske cesarje pozdravljati. Turki pa še danes tako pozdravljajo svojega sultana. Tudi naše poklekovanje v cerkvi in naš družabni poklon je nastal iz te orientalske proskineze.

Najstarejši grški pesnik Homer pripoveduje v Odiseji, da sta Odiseju, po dvajsetletni odsotnosti vrnivšemu se domov, zvesta služabnika Filojtij in Evmaj poljubila glavo, roke in rame. Iz Perzije je prišel poljub kot pozdrav preko grškega Vzhoda in Egipta v Rim. Tiberij je moral odrediti edikt proti vsakdanjemu poljubovanju in to razvado biča tudi satirik Marial (42—102 po Kr.) Tudi sveto pismo omenja ta pozdrav že v prvi knjigi (Genesis). In krščanstvo ga je prevzelo kot znak prave krščanske ljubezni. Sv. Pavel piše: "Pozdravite vse brate s svetim poljubom!" Rabil se je pri daritvi maše. Dandanes se je ohranil le še sled pri slovesni maši z asisteneo. Poljub kot pozdrav je prešel tudi v dvorni ceremoniel; kadar se snideta dva vladarja, se poljubita; vatikanski ceremoniel predpisuje poljub križa na papeževem čevlju. Pri nas obstoji v fini družbi predpis, da gospod poljubi roko dami, katero hoče pozdraviti. V navadnjem našem življenju se to godi z besedami; mestna dekla pozdravlja svojo gospo z besedami: "Kisti hant" (Ich kuesse die Hand), slovenski gigerl pa pravi: "Ljubim roko" namesto "poljubim". Zdaj smo pa že pri tretji vrsti pozdravov, pri besednih pozdravih.

Beseda je najadekvatnejši izraz človekove notranjosti, njegova mišljenja in čustvovanja. Kar človek doznava, čuti in spoznava, vse to ima tendenco, teženje, da se v zunanji besedi izrazi. To velja tudi pri pozdravu. Domačini v Kamerunu, Duala, pravijo za pozdrav: "Jehuste" (vidim te); zelo lep je odgovor na ta pozdrav: "Niambe" (če Bog hoče). Podobno Zulu-Kafri v Afriki. "Saku bona" (vidimo te.)

Večina besednih pozdravov izraza željo, naj se gostu ali znancu v kakršnemkoli oziru dobro godi ali kaj posreči. Večkrat ima tak pozdrav obliko vprašanja. Kitajec pozdravi gosta z vprašanjem: "Če-lanvlio ma?" (Ali ste že jedli riž? Riž je glavna hrana za Kitajca). Prijatelja pa pozdravi: "Ali je Tvoj želodec v redu?" Nemec pravi pred obedom: "Mahlzeit" ali "Wohl zu speisen!" Slovenec: "Dober tek!", kar je precej divjaško. Egipčan vpraša: "Ali se zelo vi!" Egipčan vpraša za pozdrav: "Ali se zelo potiš?" Peržan želi prijatelju: "Naj se Tvoja senca nikoli ne skrajša!" Lep je pozdrav Bečuanov v južni Afriki: "Tumella!" (Bodi moj prijatelj!) Vahehe v vzhodni Afriki pa pozdravljajo z besedami: "Aze zenga!" (Pozdravljen bik!) Za nas Evropejce nekoliko nepričakovano, dasi tudi mi visoko cenimo živinorejo.

V pozdravih se nam večkrat odkrivajo posebne kulturne težnje. Rimljani so se za časa republike (10—31 pr. Kr.) pozdravljali z: "Ave, vale!" — Bodi zdrav! Na zdravje! Prva naloga rimske republike je bila skrbeti za krepko, zdravo vojaštvo. V razkošni dobi cesarjev pa so se Rimljani pozdravljali s pretirano fineso: "Quid agis, dulcissime rerum?" — Kako se Ti godi ljubček?" — Odgovor: "Suaviter" (sladko) kaže lagodnost in uživanje tedanje rimske družbe. Starogrški pozdrav: "Hajre!" (Veseli se!) kaže zmerno čutnost lahkoživečih Grkov. Modernemu Grku je Hajre (izg. here) pozdrav za slovo, nasproti tujcu: "Kalen patrida!" (srečno domovino!) — "Srečno hodi," je rekel cesar Janez, "minister Gregor pa nič." (Levstek, Martin Krpan). Novogorški pozdrav pri prihodu: "Kalimero!" — Dober (lep, dan! in: "Kaloso rines!" — Dobrodošel! —Divji arabski rodovi so v vednem boju med seboj, mir jim je dragocena stvar; njihov pozdrav je: "Salem aleikum" — Mir s Teboj! Arabec pravi tudi: "Buid el bela alik!" — Vse hudo naj bo daleč od Tebe! Nemec pravi: "Gehab dich wohl;" Rus: "Zdravstvo." Turek, Nemec in Slovenec: "Dobro jutro!" Dunajčan pa ima vedno svoj stereotipni: "Guten Tag!" Tudi pri slovesu in, če treba, tudi o polnoči. Navadno se sliši samo: "n Tag!" ali celo: "Tag!" Porenec in Westfalec: "Wie geht's?" Saks je zelo prijazen: "Einen schoenen guten Morgen!" Čeh: "Sluga pokoren! Ma ueta!" — "Lahko noč želim, vaš pokorni sluga, dobro spite!" Avstrijski Nemec nasproti gospodi: "uess' die Hand", a tega ne stori, dočim Poljak tudi roko poljubi. Višji stanovi na Poljskem se pozdravljajo: "Ali ste srečni?" Pozdrav juž. Nemcev: 'Gruess Gott!' Prav katoliški pozdrav pa je: "Hvaljen bodi Jezus Kristus!" Po Istri in na Hrvatskem sem slišal od preprostih ljudi vedno: "Hvaljen Isus i Marija!" Ali: "Hvaljen Bog!"

Kozmopolitičen in brez življenja je: "Dober dan! — Bon jour! — Buon giorno!" — Trgovski Italijan vpraša: "Kako stojiš?" V Genovi je v rabi pozdrav: "Zdravje in dobiček!" Španec stisne prijatelju roko in mu želi: "Živi mnogo let!" Nečimerni Francoz pozdravlja: "Kako se nosite?" ter si zadovoljno gladi konec brade, češ: Poglej mene! Rus: "Počutite se dobro!" Krepki in energični Šved: "Kako morete?" ali pa: "Na kaj mislite?" Danec: "Ali živite dobro?" Mnogo potujoči Holandec: "Kako potujete?" Anglež krepko stisne roko in vpraša: "How do you do?" (Kako se imate?) pri tem pa niti ne trene.

Preprosti Slovenec pozdravlja preprosto, pa odkritosrčno: "Dober dan! — Bog daj srečo! — Z Bogom! Srečno! — Na svidenje!" Večkrat tudi samo s tem, da privošči drugemu prijazno besedo, s katero vpraša po delu, katero ga vidi ravno opravljati: "Greste pa k deseti (maši)?" — "Boste mlatili?" — "Kaj boš naredil?" Še sedaj me oče, kakor že leta in leta, ko pridem domov, pozdravi z besedami: "Kdaj si prišel?" In njegove zadnje besede v slovo so: "Pa kaj piši!" Te besede ne kažejo čutečega srca, — naš človek ne nosi srca na jeziku — pač pa ga kaže solza, ki mu zaigra v očeh, ko mu sežem v roko in pozdravim: "Z Bogom!"

Kakor smo torej videli, razdelimo pozdrav lahko v tri vrste v teh-le stopnjah: pozdrav, izražen z gibanjem (mimični pozdrav), z dotikanjem (atraktaciski p.), z besedami (verbalni p.) Najbolj intimen in prijateljski je zadnji, ki je pa navadno združen z drugim. Pa naj bo že pozdrav tak ali tak, pravi pozdrav je le tisti, ki izraža res odkritosrčno, dobrotno notranjost.

Dr. I. Samsa.

Koroške narodne šege.

Veliko veselja imajo otroci na Veliko noč in na Velikonočni pondeljek, ko turčajo ali stručajo s pirhi ali "šečami" in jih sekajo z novci. Mladeniči dobijo "šeče" od onih deklet, ki so jih imeli pred pustom na kakšnem ženitovanju za družice ali pa so jih povabili na pustni torek na ples. Šeče se nosijo fantom na Veliko noč, in sicer zvečer ;toda ne nese jih dotično dekle samo, ampak pošlje jih po kaki prijateljici ali znanki, kateri podari zato dotični mladenič mal dar. Šeče ali pirhe imenujemo vse, kar se podari, in sicer nekaj pobarvanih in opisanih jajc, sadja in smodek različnih vrst. Družica mora poleg šeč ali pirhov darovati drugu še svilnat telovnik ali pa kakšno perilo (srajco).

Kakor zajemajo in natakajo po Gorenjskem na velikonočno soboto, ko "odvežejo" zvonove, vodo, da se umivajo in ubranijo s tem muham, tako hiti gospodinja pri Zili na binkoštno nedeljo k studencu zjutraj, ko zvoni dan, da zajame tedaj vode, ker med zvonenjem teče po vodi sv. Duh. V oni vodi skuha zajtrk, zamesi moko in testo se skvasi, ne da bi primešala kaj kvasu. Na binkoštno nedeljo poženo zgodaj živino na pašnike, da se napase rosne trave, v kateri je sv. Duh.

Različne so šege in navade o Kresu. Na Brnici in pri Zili "šibajo" tedaj mladeniče, in sicer vtaknejo gorečo šibo v ogenj, potem pa udari mladenič z gorečo šibo ob tam pripravljeno ploščo in šiba sfrči v zrak, ali pa nataknejo gorečo šibo na palico in jo vrtijo, da sfrči goreča šiba v zrak. Prva šiba velja, tako vpije mladenič, sv. Janezu, druga je kresna in tretja macesnu ali pa smreki, vse druge veljajo dekletom, ki jih imenujejo med šibanjem, povedo pa zraven tudi njih pregreške in napake; dekleta poslušajo skrivaj, kaj šibajo o njih fantje.

Ko zvoni angelsko češčenje ali ave Marijo na kresni večer, nosijo dekleta in fantje 'brinceljne ((prigelne) in vsak jih zgrabi hitro in prenese, da jih potem sešteje. Ako jih je toliko, da je par, dobi dotični ali dotična tudi par, nevesto ali ženina. O Kresu spletajo dekleta vence in jih mečejo ali na brezovo grmovje ali pa na strehe. Kolikorkrat mora vreči, dokler ne ostane na grmovju ali strehi venec, toliko let bo moralo čakati dekle še na možitev. Namesto venca mečejo tudi ali črevlje ali pa coklje pred hišnimi vrati, in sicer se mora vreči cokla raz noge črez glavo; je-li obrnjena coklja v hišo, tedaj ostane dotična oseba še pri hiši, ako ne, gre od hiše.

Na kresni večer molijo dekleta za "všafanče", in sicer se jim potem sanja o onem mladeniču, ki ga dobi dotično dekle za moža.

Svoj god obhajajo mladi ljudje precej smešno in veselo. Na predvečer se zbero z različnimi godali, zvončki, pokrovkami, škafi i. dr. pred vratj onega, komur so prišli "rumplat" ali "ofreht" delat. Na dano znamenje začno vsi na enkrat ropotati in piskati, potem pa odpre eden izmed njih vrata, pove za slavljenca določeno pesem ali pa mu čestita prav po domače, drugi pa začno zopet ropotati, pozdravljajo slavljenca in mu kličejo "živio"; na to jih pogosti slavljenec s pijačo. Ako pa hočejo koga posebno počastiti, mu pripeljejo "šimelna" ,ki ga tvorijo trije možje, in sicer eden konjsko glavo, drugi in tretji mož pa život; pokrijejo jih z rjuho, tako da nihče ne sluti, kdo je spodaj. Na konja se usede mladenič v belem oblačilu in s čepico na glavi ter čestita slavljencu ali deklamira primerno pesem. Na svaki strani "šimelna" gresta dva mladeniča v belih oblačilih in nosita sveče v rokah. "Šimelna" pripelje v slavljenčevo izbo lastnik njegov za uzdo, za "šimelnom" pa pride derec (konjederec). Po čestitanju pozove lastnik kovača, da se zgrudi po tleh. Na to pristopi derec, dopove kmetu-lastniku, da šimel ni za drugega kakor za derec, ker je tako divji, in kupi "šimelna". Ko zagrabi derec "šimelna" za uzdo, da bi ga odpeljal, se splaši "šimel", derec pa ga udari s sekiro po čelu, da se zgrne ali zvrne, a v istem trenotku ni več šimelna, kajti mladeniči se pobero hitro in slavljenec mora potem pogostiti častitelje.

Najveselejši dan je za Korošča "žegen", ki pa se ne praznuje, kakor je večinoma navada po Kranjskem, na dan cerkvenega patrona, ampak v Korotanu ima svoj "žegen" vsaka vas, bodisi še tako majhna.

Žegen dela pri Zili vsled obilnega snaženja in pripravljanja mesa, šartelnov, fancovtov i. dr. gospodinji in gosopdarju veliko skrbi, mladim pa veliko veselja, kajti vsak poskrbi za dober žegen, naj bo še tako ubožen. Že dva ali tri tedne pred žegnom določijo brhke Ziljanke, katera bode 'Ziljanka' ali 'Slovenka' in katera 'Nemka'. Ziljanka v kratkem oblačilu se imenuje navadno Slovenka, onav dolgi janki ali "čikli" pa Nemka. Mladenke pripravljajo skrbno svojo obleko za "žegen"; likajo ras in drugo perilo in mu napravijo kakor pri harmoniki lepe bavde; pregledajo svilene robce ali "peanetelne", ki jih bodo pokrile k maši in potem k "prvemu plesu"; obšivajo črevlje in priredijo k pasu belo-modro--rdeče trakove.

(Dalje.)

Posledni dnevi Štefána Poljanca.

V zibajočem se in ropotajočem koleslju se pelje Štefan Poljanec po nasuti veliki cesti. Na kozlu sedi, poleg očeta, ki drži vajeti in švrkne časih po suhem, potnem kljusetu, stresajočem z debelo glavo; zadaj sedita mati in brat Jakob. Vroč dan je; nebo gori in polje pod njim.

Štefan sedi sključen, roke na kolenih, in se ne ozre nikamor. Tudi govoriti mu ni treba, ker ga ne ogovarja nihče. Brat Jakob gleda na Štefanov dolgi, ozki, upognjeni hrbet in čelo se mu nabira v gube.

"Ah, no!" vzdihne mati. "Tako je božja volja. Pol sreče, pol žalosti. Saj smo mislili z njim pošteno, kakor s teboj, pa ni hotel."

"Kdor pozabi Boga, njega tudi Bog pozabi!" odgovori resno brat Jakob in sklene roke na prsih. Brat Jakob je mlad duhovnik; mlajši je od Štefana, toda na njegovem polnem, rdečem obrazu, na svetlih, osornih očeh ni več sledu vesele mladosti. Oče je slišal razgovor, zamrmral je kletev in je švrknil po kljusetu; Štefan se ni zganil.

Neprijazen molk; voz ropoče po kamenju in se stresa.

Pride mimo kmetica z rdečo ruto na glavi; postane in upogne glavo.

"Hvaljen bodi Jezus Kristus!"

"Na veke amen!" odzdravi Jakob s prijetnim, zvonkim glasom. Mati pokima, nasmehne se in oči ji zažare. Nato ugleda pred sabo Štefanov dolgi hrbet in zavzdihne:

"Pol časti, pol sramote. Kako bi se zdaj veselo vozili, ko bi bil tudi Štefan, kakor se spodobi. Tako pa sedi tam, da se Bogu usmili, in še poštene suknje nima."

"Brez dela ni plačila. Tudi jaz sem sejal, predno sem žel!" odgovori Jakob in njegov glas

"Kako čudesen je ta kraj!" je premišljeval Štefan in je gledal po gorečem, rahlo šumečem polju. "Nobeden ga še ni opeval in nobeden še naslikal. To je znamenje, da se še ni vozil tod ne slikar ne poet."

Štefan Poljanec je mislil na literaturo in umetnost, ko je ugledal lepoto; ni je užival kakor nezaslužen božji dar. Da ni mislil na literaturo in umetnost, bi ne bil Štefan Poljanec, temveč pesnik in umetnik.

V daljavi so se zasvetile bele hiše.

"Blizu doma smo že!" izpregovori mati in zasveti se ji obraz. Zasveti se in se takoj omrači.

"Pol časti, pol sramote! Kaj praviš, Jakob, ali bi ne bilo lepše, da bi se peljali sami skozi vas? Saj gre lahko peš, preko polja; ne bo zamudil kosila?"

"Lahko bi šel!" odgovori Jakob in čaka, da bi se Štefan ozrl. Štefan ni slišal ničesar, mislil je na literaturo in umetnost.

"Hej, Štefan!" zakliče Jakob. "Daj, pojdi, pojdi rajši po bližnjici, preko polja, Štefan! Boš prej doma nego mi." Štefan se ozre.

"Ali tudi tako pravite, mati?"

"Le pojdi!" pravi mati in mu ne pogleda v obraz. "Ustavi, stari!"

Štefan ne počaka, skoči z voza in čez jarek na polje. Oče švrkne po kljusetu in voz ropoče dalje po ravni cesti. Od daleč se sveti materina ruta. Štefan premišljuje.

"Da jih je sram in da me ne ljubijo, je jasno in sem vedel že prej. Ali bi počakal kosila, ali bi se napravil precej na pot? Pot je dolga in ni dobro, če je človek lačen; ako ostanem, se najem do sitega, za plačilo pa bi moral poslušati besede, kakor nadležen berač, ki sedi pod stopnjicami. Kaj je boljše, ali glad ali sramota? Poskusil sem že oboje in dobro ni ne to in ne ono. Premisliti pa je potreba, da jim napravim veselje, če ne pridem. Tako se je povesila skodelica sramote in kosil bom."

(Dalje.)

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

—— Lastnik in izdajatelj: ——

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year. -:- -:- -:-

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telefon Lawndale 8157.

NAPAD NA DELAVCE.

Iz Birminghama, Ala., poročajo: Tukaj je drhal zopet izvršila dejanje proti organiziranim delavcem, ki se ne more označiti drugače kakor z rokovnjaštvom. Rudarji so imeli shod, na katerem so hoteli razpravljati o svoji strokovni organizaciji. Nenadoma je med nje vdrla tolpa našemljenih pretepačev in zanikrnežev, ki so dejali, da so vigilantje, in so odvedli s sabo Edward Crougha, organizatorja "Mednarodne unije rudniških, mlinskih in žgalniških delavcev", in William Hala, zamorskega organizatorja "Ameriške delavske federacije". Croughu so rekli, da mora hoditi k oddaljeni železniški postaji in se ne sme vrniti nikdar več v birminghamski distrikt. Preiskali so mu vse žepe in ukradli vse listine, ki so jih našli pri njem. S Halom so ravnali na pobalinski način. Odgnali so ga z zavezanimi očmi nekam od Coalburga, in ker se ni slekel hitro, so strgali obleko z njega. Njegovo telo so oblili z gorko smolo in ga povaljali po kurjem perju. Pri tem 'junaškem' činu so kleli kakor pijani rovtarji. Hale se je napotil proti Birminghamu in na potu je srečal delavca, ki mu je dal gazolin, da se je opral perja. Hodil je vso noč, da je prišel v Birmingham.

Vigilantski odbor je takoj drugi dan podal izjavo, da ni bil nihče njegovih članov navzoč pri napadu. Birminghamski delavski strokovni svet se je pečal z zadevo in sklenil, da jo predloži oblastim, da dobe izgredniki zasluženo kazen.

Zvezna vlada je večkrat obsodila take čine kot nepostavne in opozorila oblasti, da naj kaznujejo krivce. Ali lokalne oblasti so pogostoma slabe ali pa tudi nimajo prave volje, da bi storile svojo dolžnost.

Rudarji po okolici Russelvilla so zaradi tolovajskega napada uprizorili enodnevno protestno stavko. Prizadetim organom bi pa bilo resno svetovati, da tudi vpoštevajo ta protest .Podobnih rokovnjaških dejanj je že toliko, da postanejo splošna kalamiteta, če se ne stopi falstom energično na kurja očesa. Bilo bi vendar čudno, da bi se izkazala duhovitost oblasti ravno proti takim lumpom za nesposobno. Če se taki neuspehi neprenehoma ponavljajo, se ni čuditi, če nastane sum, da so nekateri ljudje včasi nalašč neuspešni.

Zvezna živilska uprava namerava uvesti odmerke govedine na domu, v hotelih in restavracijah, če se ne zniža konsum govedine. To stvarilo je izdal Harry A. Wheeler, zvezni živilski upravitelj za Illinois. Mr. Wheeler pravi, da je sedanji konsum govedine prevelik in da ni pravično, če se hrani z mesom le v javnih jedilnicah, doma pa ostane konsum neomejen.

Iz Kearneya, N. Y., poročajo: Neki zastopnik Henry Forda pravi, da bo ladjedelnica za patruljne ladje, ki se ustanavlja tukaj, največja na svetu. Stala bo $2,000,000 in se bo razprostirala ob reki Pasaic. V njej bodo gradili patruljne ladje in ladjice, ki zasledujejo in love submarinke.

Razlaganje ali sleparstvo.

V zadnji številki smo objavili izjavo, ki jo je podal državni tajnik Lansing v "Official Bulletinu" o osvoboditvi avstrijskih Slovanov.

Popolnoma naravno je, da skuša vsa monarhistična žlahta na svoj stari švindlarski način izrabiti Lansingove poštene besede v prid svojim nepoštenim namenom in po svojih listih slepari, kakor da je Lansingova izjava na kakšen način naperjena proti Slovenskemu Republičanskemu Združenju.

Mi smo bili dosti dolgo tolerantni napram tem generalom brez vojske; ampak vsaka reč ima svoje meje — tudi pri Slovencih. Kadarkoli izreče kakšna uradna oseba kaj zadovoljivega o Slovanih, zakriči vsa krfsko-deklarantska tolpa, da jo je ameriška vlada "priznla". Kdar začenjajo z nesramnostjo, se jim pa zdi škoda, da ne bi šli do skrajnosti impertinence, pa izvajajo iz prve laži drugo, namreč da je ameriška vlada priznala Krfsko deklaracijo, iz druge laži pa sledi brez težave še tretja, da je ameriška vlada priznala, že bodočo "Kraljevino Srba, Hrvata i Slovenaca" s pravico Karagjorgjevićeve familije, da sedi do sodnega dneva na tronu in da "sankcionira."

Vse te trditve o "priznanju" so fabricirane laži. In če pravi "Clevelandska Amerika", ta "značajna' trobenta, ki zna menjati svoje nazore kakor srajco, da vsakdo lahko razume to izjavo, je to sicer res; le da se Pirc lahko na glavo postavlja in kozolce preobrača, pa vendar ne bo z vsemi svojimi harlekinadami mogel dokazati, da je ta izjava naperjena proti Slovenskemu Republičanskemu Združenju. Seveda lahko to trdi; ampak od njegovih trditev do dokaza je dolga pot.

Kdor ima par zdravih oči v glavi in zna čitati, najde v Lansingovi izjavi lahko potrdilo, da stoji ameriška vlada za osvoboditev Slovanov izpod nemške in avstrijske vlade. Nikjer pa ni v Lansingovi izjavi rečeno, da se mora katerakoli izpod habsburškega ali hohenzollernskega biča osvobojena slovanska veja ukloniti pod kakšno novo monarhično avtokracijo. Glasilo denunciantov bi pa moralo pokazati te besede v Lansingovi izjavi ,da bi moglo to izjavo porabiti za svoje malopridne namene.

Jasno je kakor beli dan, da se poteguje Lansing za osvoboditev slovanskih plemen izpod avstrijske in nemške vlade. Prav za to se poteguje tudi Slovensko Republičansko Združenje. List, ki pravi, da je Lansingova izjava naperjena proti Slov. Rep. Zdr. ali proti republičanskemu gibanju sploh, mora biti po svojem značaju toliko vreden, kolikor Clevelandska Amerika.

Resnica je ta, da ni le Lansing, ampak tudi predsednik Wilson več kakor enkrat naglašal potrebo osvoboditve. Ampak ne eden ne drugi ni izrekel ne ene besede o jugoslovanski monarhiji, pač pa naglašata oba, da morajo tudi Jugoslovani dobiti tako državno obliko, kakršno hoče narod sam.

Faktično je s tem krfsko deklarantstvo obsojeno. Kajti monarhistični agenti ne priznavajo narodu nobene take pravice, temveč določajo v krfski deklaraciji kar vnaprej monarhijo, narodu pa nalagajo absolutno, avtokratično kraljevsko sankcijo.

Kdor pravi, da je Wilson ali Lansing kje priznal take kronske "pravice" in tako monarhijo, je prost lažnivec. In te nesramne laži je treba povsod med Jugoslovani razkrinkati, pa naj se potem sleparji zvijajo in naj jokajo in stočejo, ali pa naj rohne in divjajo in se delajo užaljene.

Ameriška vlada stoji za svobodo narodov.

Slovensko Republičansko Združene stoji za svobodo Jugoslovanov.

Krfski deklarantje pa stoje za kraljevsko sankcijo.

Kateri program se strinja s stališčem ameriške vlade?

Kraljevska sankcija gotovo ne.

Iz Rima poročajo: Avstrijski vjetniki potrjujejo vesti, da prodaja mnogo avstrijskih aristokratov svoja veleposestva na Češkem in Moravskem, ker slutijo, da pride prejalislej revolucija v Avstriji.

Med tistimi, ki pospravljajo krmo, dokler je še njihovo solnce na nebu, je tudi grof Černin, bivši avstro-ogrski zunanji minister, ki je prodal svoja zemljišča na Češkem za tri miljone kron. Grof Clam-Martinic, bivši ministrski predsednik, tudi hiti s prodajanjem svojih posestev na Moravskem.

Iz Stockholma poročajo: Po zadnjih vesteh, ki so prišle iz Rusije, je v Ukrajini izbruhnila splošna revolucija. Kmetje in delavci imajo več manjših armad po 15,000 do 20,000 mož, ki operirajo po okrožjih; vse te armadice so dobro opremljene s strojnimi puškami in topovi. Nebrojne vasi so zavarovane z zakopi. Nemci so prisiljeni klicati več vojaštva v Ukrajino, in kakor se poroča, so pomnožili svojo armado na 35 divizij (420,000 mož.)

Da — kajzerland je lahko pogoltnil ukrajinski plen, prebaviti ga pa ni tako lahko. S tako hrano si utegne kajzer še popolnoma pokvariti želodec.

Iz Kodanja poročajo: Po depešah z Ogrskega je 60.000 delavcev na štrajku v Budimpešti. Stavka se razširja v bližnja mesta. Dalje poročajo o velikih demonstracijah in izgredih v mnogih krajih Avstro-Ogrske.

Ogrski ministrski predsednik Wekerle je v državnem zboru zadnji petek podal zelo črno sliko položaja v Budimpešti. Prazne tovarne strežijo žandarji.

Iz Stockholma poročajo: "Novija Vjedomosti" v Petrogradu so objavile pismo bivšega carja, ki ga je pred kratkim pisal nekemu svojemu bivšemu generalu. Pismo se smatra kot dokaz, da Nikolaj ni bil umorjen v Jekaterinogradu, kakor so poročali zadnje čase. Romanov piše, da se mu zelo slabo godi. Zabranjeno mu je čitanje knjig in pisma sme prejemati le v ruščini in strogo cenzurirana. Njegov sin Aleksij je nevarno bolan. Iz pisma je videti, da Nikolaj ni več v Jekaterinogradu, toda kje je zdaj, se ne ve.

Iz Amsterdama poročajo: Iz mnogih poročil iz Berlina je razvidno, da so junkerji sami med seboj v konfliktu zaradi kazni, ki jo kajzer pripravlja za Rusijo. Militaristični vodje vpijejo soglasno: "Vzemimo Moskvo in postrelimo gadjo zalego kakor pse!" Diplomati pa pravijo: "Ignorirajmo vso stvar in pošljimo novega poslanika, demokrata, ki bo dal manj na salutiranje in več na umetnost, kako je treba govoriti z rdečkarji na njihovih tleh."

Iz Petrograda poročajo preko Stockholma, da je usmrtitev nemškega poslanika baje le majhen del zarote, ki so jo zasnovali ruski socialni revolucionarji proti vsej nemški vladni kliki. Poslati hočejo teroriste v Berlin, ako jih še niso, ki imajo ubiti kajzerja, Hindenburga in Ludendorffa. Voditelji tega gibanja so baje Kamkov, Karelin, Steinberg in Marija Špiridonova, vsi člani socialno revolucionarne levice.

Pozabiti se ne sme, da se v Stockholmu fabricirajo nemške vesti.

Iz Londona poročajo: Ameriška socialistična delegacija je prišla v London. Namen delegacije je utrditi vezi med manjšinskimi socialisti v Ameriki in zavezniškimi socialisti, k zastopajo program, sprejet na londonski medzavezniški socialistični konferenci v februarju t. l.

(Delegacija ameriških socialistov, ki so odšl v Evropo, sestoji iz sledečih znanih sodrugov: A. W. Simons iz Wisconsina in John Spargo, bivša člana eksekutive socialistične stranke; Louis Kepelin, urednik 'New Appela'; Alexander Horwat iz Kansasa, predsednik 14. distrikta premogarske organizacije United Mine Workers of America; Charles Edward Russell; professor Geo. D. Herren in Frank Bohn. Delegacija je pred odhodom izjavila, da se popolnoma strinja z mirovno formulo predsednika Wilsona.)

Iz Washingtona poročajo: Ameriški poslanik v Teheranu (Perzija) javlja državnemu departmentu, da je v mestu razglašeno obsedno stanje zaradi velikih izgredov, ki so se vršili zadnje dni zaradi pomanjkanja živeža.

O ameriškem konzulu, ki je zapustil Tabriz pred nekaj tedni, ko so Turki vlomili v njegovo poslopje, ni še nobenega glasu.

Iz Amsterdama poročajo: Razne vesti dokazujejo, da je notranji položaj v Avstro-Ogrski silno napet. V ogrskem državnem zboru se nadaljujejo ljuti napadi na vrhovno poveljništvo avstro-ogrske armade, ki ga madjarski poslanci dolže, da nalašč žrtvuje ogrske polke na italijanski fronti. Medtem pa obtožujejo Čehi Nemce in Madjare, da so v izjalovljeni ofenzivi največ trpeli slovanski polki, katere je vrhovno poveljništvo nalašč porinilo v ospredje, kjer je bil najhujši morilni ogenj.

Češke pritožbe bodo imele pač še največ stvarne polage, kajti avstrijski vojni sistem se je že davno privadil pehati slovanske čete v prvo vrsto, ne le zato, ker se mu zdi teh puntarjev najmanj škoda, ampak tudi zato, da jim nemško vojaštvo v rezervi čimbolj prepreči umikanje.

Iz Amsterdama poročajo: Hugo Haase, vodja neodvisnih socialistov, je pred par dnevi dejal v nemškem državnem zboru, da je 73,000 finskih delavcev v zaporu, odkar so Nemci z belo gardo vred gospodarji na Finskem. Petdeset socialističnih poslancev v bivšem finskem parlamentu je obsojenih na smrt in mnogo je že usmrčenih. Finsko mesto Sveaborg je dobilo ime "Golgota" vsled dnevnih eksekucij rebelov, ki se tam vrše.

Iz Švice je prišlo v Rim poročilo, da je Avstrija zavrnila ponudbo nemškega generalnega štaba, ki je zaključil, da mora nemški general Otto von Below prevzeti poveljništvo avstro-ogrske armade na italijanski fronti.

Iz Londona poročajo: Demisija drja. Kuehlmanna, nemškega državnega tajnika zunanjih zadev, je potrjena stvar. Kakor poročajo iz Berlina čez Amsterdam, bo admiral Hintze njegov naslednik. Hintze je zagrizen militarist in junker.

Iz Amsterdama poročajo: Budimpeštanski listi, ki so prišli sem, imajo silovite napade na avstrijsko poveljništvo armade na italijanski fronti, ki so posneti iz debate v državnem zboru. Poslanec Fennys je dejal tekom debate: "Izgube ogrske armade ob Piavi so bile ogromne. Zanesljive informacije kažejo, da so ogrske čete tvorile 68 odstotkov napadajoče armade, dočim bi jih sorazmerno ne smelo biti več kakor 20 odst. Obnašanje vrhovne komande torej dokazuje, da nameravajo docela uničiti madjarske enote, čeprav se domobranski minister trudi, da bi olepšal dejstva. Častniki, ki prihajajo z italijanske fronte in nimajo najmanjšega povoda, da bi se lagali, potrjujejo brez obotavljanja, da so bili 32., 39., 44., 46., in 69. polk popolnoma uničeni. Tisti vojaki, ki niso obležali mrtvi, so bili puščeni ranjeni na bojišču in na tisoče jih je odnesla narasla reka v smrt. Vlada na Dunaju dobro ve, da ogrski narod hitro izginja. Moške je najti edino še po mestih; vasi so že popolnoma prazne."

DAVEK NA RAZKOŠJE.

Zakladniški department je priporočil zborničnemu proračunskemu odseku, da obdavči predmete, ki služijo luksusu ali potrati.

Department pravi, da je potrata "v sorodu z izdajstvom" in priporoča visok vojni davek na dragoceno moško, žensko in otroško obleko, fino pohištvo, toaletne predmete, hotelske račune, gazolin, ročne torbice in listnice.

Gospodje in gospe, ki imajo sluge, bodo morali plačevati višji davek od njih kot od služkinj, če bo priporočilo sprejeto.

Povišan bo davek na avtomobile, zlatnino, dragulje, godbene inštrumente, na telefonsko in brzojavna sporočila, neopojne in opojne pijače in tobak.

Zakladniški department priporoča dva davčna razreda.

V enem razredu plača konsument davek za predmet, ki ga kupi v prodaji na drobno. V drugem razredu plača davek tovarnar ali veletrgovec, indirektno ga pa plača konsument, ker bo moral plačati višjo ceno za produkt.

Zakladniški department priporoča:

Petdeset odstotkov od cene v prodaji na drobno na zlatnino. Vštete so žepne in stenske ure, izvzemši onih, ki jih kupijo armadni oficirji.

Dvajset odstotkov na avtomobile, tovorne avtomobilske enote, motorciklje, gumijaste obroče in godbene inštrumente.

Davku bodo podvržene obleke nad $30, klobuki nad $4, srajce nad $2, pajamska spodnja obleka nad $2, nogavice nad 35c, čevlji nad $5, rokavice nad $1, spodnja obleka nad $3, ovratnice in palice.

Davek bo treba plačati od ženskih oblek, ki stanejo nad $40, ženskih plaščev nad $30, izdelanih oblek nad $25, kril nad $15, klobukov nad $10, čevljev nad $6, modrcev nad $5, svile, ki stane nad $1.50 jard, kontenine, ki stane nad 50c jard, volnenega blaga, ki stane nad $2 jard.

Otroške obleke so tudi podvržene davku. Plačati bo treba davek od obleke nad $15, obleke iz bombaževine nad $3, obleke iz kontenine nad $5, od svilene in volnene obleke nad $8, klobukov nad $5, čevljev nad $4, rokavic nad $2.

Pohištveni davek je določen za ornamentalne svetilke, namizne prte, nože, vilice, žlice, srebrno in fino porcelansko posodo, fino stekleno posodo, na pohištvo v sestavi, če je bilo treba plačati nad $5 za komad, zastore nad $2 jard, preproge nad $5 štiriaški jard.

Obdavčene bodo listnice, ročne torbice, glavniki in zrcala, ki stanejo nad $2.

Deset odstotkov na hotelske račune nad $2.50 za sobo ali nad $5 na osebo in na dan po ameriškem načinu.

Sedanji desetodstotni davek na kabaretne račune se razširi na restavracijske in kavarniške račune.

Veletržec bo plačal deset centov od galone gazolina. Na brzojavna in telefonska sporočila, ki stanejo nad 15 centov, se davek podvoji.

Na neopojne pijače bo davek štirikrat večji, kot je sedaj. Poviša se davek na sirup in druge izvlečke, mineralno vodo, gumij za žvečenje, vstopnice h kinematografičnim predstavam.

Davek na opojne pijače se podvoji. Sedaj je treba plačati od galone žganja $3.20 davka, nova predloga določa $6.40 za galono. Ravnotako se podvoji davek na cigarete in tobak.

Davek od avtomobilov narašča stopnjevaje in je odvisen od števila konjskih sil, ki jih razvije motor. Do 23 konjskih sil $15, od 24 do 30 konjskih sil $25, od 31 do 40 konjskih sil $40, nad 40 konjskih sil $50.

Od slug je treba plačati 25 odstotkov od plače kot davek. Kdor ima štiri ali več slug, plača sto odstotkov od skupne plače. Vsaki družini je dovoljena le ena služkinja, od katere ni treba plačati davka. Od druge služkinje je treba plačati 10 odstotkov od plače in tako stopnjevaje navzgor, da se plača od štirih služkinj 100 odstotkov.

Zvezna obrtna komisija je obtožila tvrdko Armour & Co., da prikriva, da je lastnica neke podružne kompanije, ki ima nalogo, da spravi iz trgovine manjše konkurente s tem, da falsificira preizkušnje, koliko je maščobe v sirovem maslu in smetani. Zaslišanje je določeno za dne 15. avgusta.

PROBLEMI PO VOJNI

Predsednik Wilson je pozval narodni vojni svet, da naj študira spremembe, ki jih je povzročila vojna v gospodarskem in socialnem življenju. V pismu, naslovljenem na ravnatelja Gifforda, je predsednik izrekel željo, da uvede vojni svet tako preiskavo, zbere in študira podatke in končno predloži splošen načrt, ki naj bi služil za rekonstruktivno in vpostavljajoče delo.

Nekatera vprašanja, s katerimi se bo počela narodni vojni svet, in o katerih želi predsednik, da se pravilno rešijo, so zlasti sledeča:

1. Demobilizacija armade in mornarice, prehod delavcev iz vojne industrije v mirovno industrijo.

Demobiliziranja armade in mornarice ne bo nemara tako težko rešiti, kakor prehod delavcev v mirovno industrijo. Za rešitev tega vprašanja je priporočljivo, da že sedaj študirajo velike narodne projekte: uravnavo rek, izrabljanje vodnih sil, pogozdovanje goličav, gradnjo javnih državnih cest, umetno namakanje zemljišč, naseljevanje odpuščenih vojakov in pomorščakov na državnih zemljiščih itd.

2. Vpostavljenje industrije v mirovne razmere. K temu prištevajo:

(a) Prilagoditev industrije mirovnim potrebam. (b) Vpostavljenje industrij, ki so bile omejene vsled vojne. (c) Kooperacija in regulacija proti konkurenci. (d) Organizacija obrti.

3. Industrijalne razmere, delo in kapital.

5. Trgovina z inozemstvom.

5. Carina.

6. Industrijalne in znanstvene študije.

7. Kurivo.

8. Trgovska mornarica.

9. Železnice.

10. Amerikaniziranje tujezemcev.

11. Poduk.

12. Vladno zavarovanje za posmrtuino in poškodbe.

13. Finance.

14. Državni obrambni odbori.

Marsikdo vprašuje, kaj da bo po vojni. Na to vprašanje ne more dati nihče sedaj pozitivnega odgovora, ampak lahko se odgovori: Vlada študira pazno vse probleme, da jih reši v korist ameriškemu ljudstvu po končani vojni.

Iz bogatega programa, od katerega je prva točka najvažnejša za delavce, je razvideti, da skrbi vlada, da ne bodo delavci občutili prehoda iz vojne v mirovno dobo.

Lane, tajnik za notranje zadeve je že enkrat razvil načrt za naseljevanje delavcev in vojakov v Coloradu in dolini Mississippi. Tam je še na miljone akrov rodovitnega sveta, ki ga je treba umetno namakati ali pa obvarovati pred poplavo in izsušiti. Vsled naseljevanja v teh krajih bo treba zgraditi nove železnice, spopolniti vodna pota, zgraditi nove državne ceste itd. Po končani vojni ne bo primanjkovalo dela, ker bo treba izravnati gubitek, ki ga je povzročila vojna.

Organizirani železostavbinski delavci v Chicagi bodo prejemali po novi pogodbi 87½c na uro, osemurni delavnik, poldrugo plačo za prvo in dvojno plačo po tej uri in ob nedeljah in praznikih. Če je delavec odpuščen, mu morajo takoj plačati vso mezdo, če ne, mu morajo plačati čas, ko čaka na denar.

Po mnogih krajih vlada še danes mnenje, da je redno umivanje glave nepotrebno ali pa celo škodljivo. Toda Japonci n. pr., ki sploh jako ljubijo snažnost, si umivajo glavo prav vsak dan in imajo zato tudi še v visoki starosti jako lepe, bujne lase, kakor lahko razvidimo že iz raznih slik v ilustriranih listih. Seveda ni treba, da bi človek pretiraval v tem oziru. Resnica je, da je jako blagodejno za lase in glavo, ako si jo umivamo po enkrat na teden. Paziti moramo samo, da ne gremo z mokro glavo ali vlažnimi lasmi na hladen zrak in se prehladimo. Redno umivanje utrjuje glavo, da jej ne škodita tako hitro mraz in prepih ter predvsem pospešuje rast las, zabranjuje njih izpadanje in toli zoprni prahaj. Kakor vse človeško telo, zahteva zlasti glava prav posebne snažnosti.

Statišče socialistične stranke in vojna.

KRIVDA NEMŠKE VLADE.

Vloga, ki jo je pred izbruhom in ob začetku vojne igrala Nemčija, je danes že toliko znana, da je vsako obširno razpravljanje o tem predmetu nepotrebno. Krivda nemških odgovornih faktorjev je popolnoma nedvomna. Avstrijski ultimatum in avstrijska napoved vojne Srbiji sta pravzaprav že sama ob sebi zadostna dokaza, kajti Avstrija se sama nikdar ne bi bila upala tako brezobrazno nastopiti, če ne bi bila dobivala potuhe od Nemčije.

Kdorkoli je zasledoval dogodke, ve, da je bil Berchtoldov ultimatum izdelan sporazumno z nemško vlado. To je bilo od strani neodvisnih socialistov povedano v nemškem rajhstagu oziroma v njega glavnem odboru, in če ne bi bilo resnično, bi bil kancelar zavrnil to trditev z vso indignacijo, ki jo znajo pruski državniki tako mojstrsko glumiti.

Znani dokument kneza Lichnovskega, bivšega nemškega poslanika v Londonu, je neizpodbitno dokazilo nemške krivde. Bela knjiga z vso svojo sofistiko ne more doseči namena, da bi odvrnila krivdo od nemške vlade.

Ali tudi človek, ki ne more študirati vseh diplomatičnih dokumentov, ki je morda tudi pozabil, da je Liebknecht očital nemški vladi, da je sporazumno z avstrijsko miltaristično kliko namenoma provocirala vojno ,ne more prezreti dejstva, da sta bili Nemčija in Avstrija meseca julija in avgusta 1914. edini za vojno resnično pripravljeni državi. Izvršitev mobilizacije in prve vojne operacije ilustrirajo to dejstvo tako jasno, da je vsak ugovor brezmočen. Vsaki misleči glavi mora biti umevno, da se ni mogel napad na Belgijo pripraviti v štiriindvajsetih urah; ves nemški Ordre de bataille je moral biti zasnovan na načrtu, ki je obsegal to invazijo, iz česar sledi, da je morala biti vojna od vseh detajlev skrbno pripravljena. In takoj od začetka so avstrijski in nemški armadni zbori operirali kot enotna armada po skupnem planu in pod skupnim vrhovnim vodstvom. Ta pripravljenost je dala Nemčiji možnost, da je izrabila tisti moment, na katerega je polagala največjo važnost in katerega je tudi Bethmann Holweg naglašal napram Gerardu: Moment presenetljivega udarca. Z izrabo tega momenta je Nemčija v začetku dosegla svoje uspehe na bojiščih.

Nikakor pa ni bilo take pripravljenosti pri nasprotnikih Nemčije. Vojna napoved je zlasti pri Francozih in Angležih povzročila pred vsem konfuzijo, kar je najboljše znamenje, da sta bili obe deželi resnično presenečeni.

Najbolj dovršena vojna pripravljenost na eni in nezadostne uredbe na drugi strani dajejo razumljiv odgovor na vprašanje, kje da je bila volja za vojna. Socializem pa ne more meriti tistih, ki so absolutno hoteli klanje, in tistih, ki so se trudili, da se mu izognejo, z enakim merilom. Če se sodi s tega stališča, mora obsodba zadeti Avstrijo in Nemčijo.

MED SEDANJOSTJO IN REAKCIJO.

Priznavamo, da se socialistom kljub temu ne bi bilo treba postaviti proti centralnim silam, če bi bile provocirale vojno za namene, ki bi jih moral socializem odobravati. Brezobzirno obsojanje vojne je stvar ideologičnega pacifizma, ne pa socializma. Ofenziva napredka proti reakcionarnosti je stvar, ki se po načelih socializma razume sama ob sebi in socialistične stranke jo neprenehoma prakticirajo. Dokler se rešujejo veliki konflikti z orožjem, je logično, da postane tudi taka ofenziva lahko vojaška.

Toda vzroki in nameni, zaradi katerih so centralne sile pahnile Evropo v krvavi vrtinec, so interesom in načelom socializma diametralno nasprotni.

V primeri z zapadnimi evropskimi državami sta Avstro-Ogrska in Nemčija srednjeveške reakcionarni. Gotovo ni nobena izmed prizadetih držav socialistična; vendar je pa neoporečno dejstvo, da stoji demokracija Francije in Anglije, pa tudi demokracija Srbije kakor hrib visoko nad monarhistično-fevdalno-birokratično avtokracijo Nemčije in Avstrije. Vsaka izguba demokracije je tudi izguba za socializem ,ki se more uveljaviti le na demokratičnih tleh. Zmaga Nemčije in Avstrije bi bila torej strašen udarec za socializem.

Nameni centralnih držav so bili imperialistično osvojevalni. Za Hohenzollerne in Habsburžane je pomenila vojna in vspeh, ki so ňa od nje pričakovali, utrditev absolutno monarhičnega in fevdalnega načela. V tem smislu ni imela vojna služiti niti interesom kapitalizma, temveč reakciji, ki gleda v mnogo starejše čase in išče svoje ideale v predkapitalističn dobi. Faktično ni bilo med nemškimi kapitalisti, odštevši tiste, ki bogate drektno od vojne industrije, toliko vojnega entuziazma, kolikor med junkerji in profesionalnimi militaristi, to se pravi, med reprezentanti monarhično fevdalnega sistema.

Dejstvo, da se ne more stari fevdalizem trajno uveljaviti v dobi moderne tehnike, ki sili vse gospodarsko življenje na industrijalno podlago, nima s tem nič opraviti. Kakor brani kapitalizem svoje postojanke proti socializmu in veruje v svojo večno trajnost, si sugerira tudi fevdalizem in monarhistični absolutizem, da lahko skroji svet po svojem kopitu in s silo vzdrži red, ki bi ga s silo ustvaril.

V konfliktu med kapitalizmom in fevdalizmom, med enkrat priborjenim redom in reakcijo ne more stati socializem pod nobenim pogojem na strani nazadnjaških sil; pot socializma je daleč od preteklosti, ker drži v bodočnost čez sedanjost. Čim nastane za sedanjost, bodisi kapitalistično, nevarnost, da bi jo mogla poraziti preteklost, je v interesu socializma, da se pobije ta nevarnost.

Zato se je Marx v dobi amerike civilne vojne z vso odločnostjo postavil na stran kapitalističnega in komercialnega severa proti fevdalnemu jugu. In iz enakih vzrokov se mora socializem naših dni postaviti proti reakciji, ki jo zastopata Avstrija in Nemčija.

FIKTIVNA NEVTRALNOST.

Neka skolastična dogmatika se skuša izogniti takemu uvaževanju z geslom "nevtralnosti." Ta beseda ima lep zvok, ampak nobene vsebine ne. Države, ki izrekajo v takem svet pretresujočem knofliktu svojo nevtalnost, varajo v najboljšem slučaju same sebe na lep način. Mogoča je pač tista formalna nevtralnost, ki določa po mednarodnih pogodbah "pravice in dolžnosti nevtralcev;" nikakor pa ni mogoča nevtralnost v dejanju, kadar je od vojne direktno ali indirektno prizadet ves svet in interesi vsake dežele in vsakega naroda.

Najmanje pa more biti nevtralen socializem, ki ima ne le pravico, ampak tudi dolžnost, da varuje in pospešuje svoje interese, spojene s političnimi in gospodarskimi dogodki kakor nobena druga struja in noben pojav modernega življenja.

"Nevtralnost" pomeni, da nam je vseeno, kdo da zmaga in kdo je poražen. To je pa absurdno, ker je od eventualnih zmag in porazov odvisna tudi usoda socializma samega.

Vojna preustvarja razmere na svetu. Noben socialist ne more reči, da mu je vseeno, kako se izpremene razmere. Odkar je socializem pokopal utopije, spada med najvažnejše rekvizite njegove teorije, da je ves socialni razvoj proces nujnosti, ki ga ne vodi človeška volja in pridigarstvo, ampak materijalne, to je dejanske razmere. V nobeni predkapitalistični dobi zgodovine ni bil mogoč moderni socializem; njegova zmaga in — kar je glavno — njegovo faktično uveljavljenje postane mogoče, kadar se dopolnijo vsi pogoji za to. Ti pogoji pa nastajajo edino v kapitalistični družbi in politični demokraciji.

Pogoji so torej prvi cilj vsega praktičnega socialističnega dela. Da dobim piščanec, mora predvsem kokoš znesti jajca.

"Nevtralnost" se ne zmeni za to. Nevtralnost torej ni socialistična, kajti socializem se mora prav živo brigati za to, da nastanejo na svetu najugodnejši pogoji za njegovo uresničenje.

Kjer nastopa nevtralnost bona fide, je njeno pravo ime indiferentizem, torej prav tisto, kar pobija organizacija socializma najodločneje med delavstvom.

Če se pa lupina nekoliko popraska, se takoj spozna, da nevtralnost niti ne eksistira. Beseda zakriva le fikcijo. V državah, kjer so vpeljane ožje volitve, to se pravi volitve med dvema kandidatoma po izločitvi vseh drugih, ki so pri prvem glasovanju dobili med glasov od najmogočnejših dveh, je tretja ali četrta stranka nevtralna, ako ostane doma in se sploh ne udeleži odločilne volitve. Ker ne odda svojih glasov nobenemu izmed kandidatov, ne pomaga navidezno nobenemu. V resnici je pa vendar pomagala tistemu, ki jo imel že pri prvi volitvi več glasov. Enemu ali drugemu more pomagati — s svojo dejansko podporo ali pa z abstinenco. Prav tak je pa tudi položaj v vojni. Ne pomagati zaveznikom se pravi pomagati centralnim silam. Prepoved izvoza municije v imenu 'nevtralnosti' nebi bila faktično nikakršna stvarna nevtralnost, ampak realna pomoč za Nemčijo. Tudi v vojni ni druge: Eni ali drugi strani se pomaga, z dejansko podporo ali z laisse passez.

Če bi bilo za socializem res vseeno, kdo da zmaga, bi bil tak indiferentizem razumljiv. Prav v tem je pa temeljna zmota. Noben drug faktor ni od rezultata vojne tako intenzivno prizadet, kakor ravno socializem. Razmere, ki jih porodi vojna in od nje odvisni, njej sledeči mir, bodo za socializem rodovitno polje ali pa nova bastilja. Zato je očitna naloga praktičnega socialističnega dela skrbeti, da bodo razmere za njegov daljnji razvoj, za pospešenje njegove poti in za njega končno uresničenje čim ugodnejše. Delati mora torej na to, da se obrne vojna kolikor največ mogoče njemu v prid.

(Dalje.)

Etbin Kristan:

Sanctio pragmatica

(Konec)

Absolutistično načelo Karla VI. je moralo napraviti pomembno koncesijo. Avtoritativni razglas vladarja ni imel pričakovanega učinka. Kakor se cesar prej ni oziral na ogrske pogoje, tako so zdaj ogrski stanovi ignorirali njegov zakon. Kmalu po monarhovi slovesni akciji so sklenili, da ima Ogrska svobodo voliti kralja, ako izumre moška loza Leopolda I. Verjetno je bilo, da pride Ogrska v ta položaj že po smrti Karla VI. Saj je bila pragmatična sankcija izdana zlasti z ozirom na ta slučaj. Cesar je vendar odnehal ter dal predložiti novi red stanovom, katerim je ukazal, da imajo "sprejeti te njegove naredbe po svoji dolžnosti in z vso pripravnostjo kot neizpremenljivo in za vso bodočnost veljavno določbo", ter da jo imajo "razglasiti na javnih deželnih zborih in se ji pokoriti v vseh slučajih".

Stanovi s te strani Litve so bili pridni. Prva je izpolnila cesarjev ukaz Gorenja Avstrija, potem so sledili deželni zbori drug drugemu. Na Ogrskem ni šlo tako gladko. Bilo je treba mnogo razpravljanja in pogajanja, cesar je moral poslati posebnega komisarja tja, in še le po dolgem obotavljanju sta bila sprejeta zakonska članka I. in II. iz 1722-23., ki priznavata pragmatično sankcijo tudi za Ogrsko.

•

Monarhija, ki se dandašnji imenuje Avstro-Ogrska, že davno ni enaka posesti Karla VI. Zgodovina je šla izza pragmatične sankcije svojo pot ne oziraje se mnogo na pisane zakone in pogodbe. Izpreminjala je zunanjo in notranjo obliko države in krojila njeno usodo po zakonih, ki so bili neodvisni od najslovesneje izražene volje katerega-koli človeka.

Komaj je Marija Terezija po novi dedni pravici zasedla prestol svojega očeta, ko se je prvi oglasil pruski Friderik zahtevajoč, večji del Šlezije zase. In ko se je po 7 letih, v katerih je bila skoraj vsa Evroja na nogah, sklenil mir v Cahah dne 18. okt. 1748., je morala Marija Terezija predati Parmo, Piačenco in Gvastalo španskemu infantu don Filipu, nekatere milanske okraje pa Sardiniji, ko je bila že l. 1763. s hubertusburškim mirom priznala pruske zahteve v Šleziji. Za te izgube jo je potolažila pridobitev Bukovine od Turčije in inskega okraja. Že pred tem ji je razdelitev Poljske prinesla Gališko in Vladimir.

Pragmatična sankcija, iz monarhično-absolutističnega duha porojena, je imela za vedno centralistično tendenco. Monarhija je bila nastala iz najraznovrstnejših sestavin. Prejšnje državne samostalnosti so se morale uničiti, da je mogla iz posameznih delov nastati celota habsburške posesti. Ali kar se je bilo davno prej organično razvijalo, se ni dalo kratkomalo izbrisati. Nova slika je bila pestra, posamezni deli so si ohranili svoje barve, spojitev še davno ni ustvarila enote. Dinastični interesi pa so jo zahtevali. Preleviti skupino novih delov v povsem enoten organizem je bila trajna želja vladarjev, ki so hoteli realno utrditi svojo posest. Logična posledica tega stremljenja je bila centralizacija in germanizacija; njen cilj je bila faktična Avstrija.

Proces notranjega izenačenja, popolnega uniformiranja in stapljanja, ki ga je zlasti pospeševal Jožef II., je z začetka naletel na hud odpor. Centralizacija na eni in želja po ohranitvi individualnosti na drugi strani je porodila boj, ki ni nikoli popolnoma utihnil in še do današnjega dneva ni končal. Šele 11. avgusta 1804. je bil cilj pragmatične sankcije navidezno dosežen, ko se je cesar Franc razglasil za dednega cesarja Avstrije. Tudi to je v patriotičnih zgodovinah nekakšen rojstni dan monarhije, ali pa vsaj njen krst. Ali do te dobe se je njena slika kljub pragmatični sankciji zopet bistveno izpremenila. Izgubila je Holandijo in Lombardijo, pridobila je še kos Galicije, kos Venecije, pa nekaj tirolske zemlje. Ali ko je šla Avstrija leta 1805. še enkrat v boj proti Franciji, se je morala v Požunskem miru odreči vsej prednji Avstriji, Tirolski in Veneciji, pa je dobila za to le Salcburško. Tretja francoska vojna leta 1809. pa jo je veljala Salcburško, inski okraj, Kranjsko, oGriško, Trst, beljaško okrožje, Ištro, velik del Hrvaške in velik del Galicije. Zopet ni pragmatična sankcija nič pomagala in treba je bilo nove vojne 1813., da je dobila Lombardijo in Venecijo, Dalmacijo in izgubljene dedne dežele. Naposled je določil dunajski kongres njeno obličje.

Ko je bila strta Napoleonova moč, je diplomacija mislila, da so razmere v Evropi končno urejene za večnost. Prav tedaj pa se je pričela nova doba zgodovine, ki jo je bila signalizirala že francoska revolucija. Ta je bila pač navidezno premagana. Ali vse vojske Evrope niso mogle spraviti iz sveta vzrokov, iz katerih je bila revolucija porojena. Mladi kapitalizem, ki ga je dojila industrija in trgovino zahtevajoča tehnika, je koprnel po prostosti razvoja. Množeča se buržvazija je prihajala v ostre konflikte s fevdalizmom in absolutizmom; v ozadju pa je stal novi proletariat, ki še ni razumel svojega položaja, čutil pa je težo razmer, ki je padala na njegove rame. Po zboljšanju svojega življenja hrepeneči, a večinoma nezavedni proletariat je bil krepka pomožna četa nezadovoljnega meščanstva, in se je navduševal za vse njegove liberalne zahteve. Nasprotje med absolutizmom dinastij in večalimanj razvito buržovazijo je nahajalo poseben izraz v nacionalnem načelu. "Narod" je bilo meščanstvo, ki se je s svojo mlado močjo čutilo poklicano za vodilno vlogo; narodne pravice so bile zahteve meščanstva. Absolutizem je oviral njegov razvoj; absolutizem pa je bil tudi protinacionalen; v svojem interesu se je moralo meščanstvo lotiti boja zoper absolutizem, in storilo je to v imenu naroda. Kapitalizem je potreboval velik delokrog, obširnejše področje; meje zedinjenju se je popolnoma ujemalo z ekspanzivno tendenco kapitalizma. Nacionalna enotna država je postala ideal buržvazije. Konflikt s številnimi malimi dinastijami, ki so videle v nacionalni združitvi svojo nevarnost, je bil neizogiben. Meščanski boji so dobili revolucionaren značaj.

Z domačimi konflikti, si so se javljali po vsej Evropi, so bili neizogibni v zvezi zunanji spori in Avstrija je bila ob njih posebno prizadeta. Italijansko koprnenje po zedinjenju je moralo prav tako zadeti ob interese Avstrije, kakor stremljenje po enotni Nemčiji. Doma revolucije, s sosedi vojne, so gnale Avstrijo v novo smer. Izgubila je italijanske pokrajine, izstopiti je morala iz nemške zveze; v svoji hiši je morala odpraviti fevdalizem, vpeljati četudi omejeno konstitucijo in žrtvovati centralizem. Avstrijsko cesarstvo je nadomestila "Avstro-Ogrska monarhija".

Dualizem je imel rešiti narodno vprašanje, pa ni v resnici rešil ničesar. Zagovorniki enotne države so ga smatrali za izsiljeno koncesijo, ki naj bi se preklicala, čim bi zadostna sila omogočila odpravo; zastopniki madjarske ideje so videli v njem nezadostno pridobitev, ki se mora izpopolniti do absolutne ogrske neodvisnosti. Vsi narodi s te in one strani Litve, katere je nova uvedba spravila v večjo nacionalno odvisnost, pa so smatrali dualizem za inštrument podjarmljenja, za razdeljeno centralizacijo s središči Dunaj in Budimpešta, za sistem germanizacije na eni in madjarizacije na drugi strani. Narodno vprašanje se je z uvedbo dualizma še le prelevilo v najostrejši narodni boj in je vse doslej najaktualnejši problem tega izrednega državnega organizma.

Pragmatična sankcija izreka neločljivost habsburških dežela; ona pomeni toliko kolikor pregovor Austria erit in orbe ultima. Pisana in garantirana sankcija ni mogla zadržati korakov zgodovine in ohraniti države Karla VI. neizpremenjene. Skrajno nevarna je iluzija, da je Avstriji zajamčen obstanek z državnimi akti. Pred našimi očmi razpada nekdaj silna Turčija, ki je bila v tolikih rečeh podobna Avstriji, da nam mora služiti njen polom kot pravi mene tekel. Vsa Evropa je bila baje interesirana na nedotakljivosti Turčije, vzajemna ljubosumnost velesil je bila močnejši faktor od vsakega spisa. Osmanske države vendar ni mogla ohraniti.

V dobi jubileja pramatične sankcije so taki dogodki vredni premišljevanja. Če hoče Avstrija ževeti, mora imeti pogoje in jamstvo svojega obstanka sama v sebi. Neenotna kakor je, narodno, ekonomično in socialno, more dobiti garancije za svojo bodočnost le v interesni solidarnosti svojih delov; brez njih je njena trajna eksistenca nemogoča, njen razpad gotov. Avstriji so potrebni njeni narodi; poskrbeti mora, da bo sama potrebna svojim narodom.

Le ena pot pa vodi do tega cilja: Brezpogojna demokratizacija, svobodno odločevanje ljudstva, ki najde preko vseh klik in koterij skupne interese in premaga vsa nasprotja s pomočjo enakopravnosti. Če so svobodni narodi stebri držav, velja to posebno za Avstrijo, ki mora biti dom številnih narodov. Pravična rešitev nacionalnega problema omogoči socialni razvoj, katerega sedaj ovira; šele ta pa more dati članom države tako zadovoljnost, da jih ne mikajo pogledi čez mejo. Država z najzadovoljnejšim prebivalstvom ima najmočnejšo eksistenčno garancijo. Brez tega nima njen obstanek razloga in vsak veter ga lahko in po pravici odpihne.

S pergamenti se igra zgodovina kakor jesenski veter z velim listjem. Avstrija sama ima o tem dovolj izkušenj. Pragmatična sankcija naše dobe se imenuje demokracija — brez obzira na slučajne državne meje.

To pa mora v prvi vrsti vedeti — ljudstvo.

•

N. B. Ta članek je bil spisan v času "jubijeja" pragmatične sankcije; zdi se, da potrjujejo sedanji dnevi pravilnost nazorov, ki so bili takrat izrečeni v njem. Op. ur.

Londonski "Daily Express" je objavil zanesljive informacije, da je v Nemčiji zaprtih okrog 200,000 "političnih zločincev", to je takih, ki nasprotujejo kajzerjevi vladi in njegovi roparski vojni. Z drugimi besedami so ti "zločinci" označeni z "veleizdajalci", med katerimi je seveda največ radikalnih ali neodvisnih socialistov.

Londonska "Central News" je dobila brzojavko iz Kodanja, da je rdeča garda ustrelila Nikolaja Romanova, bivšega ruskega carja, ko so ga hotele osvoboditi čete češko-slovaških prostovoljcev. Brzojavka se opira na vest v ruskem listu "Vija".

Druga vest iz Kodanja pravi, da so boljševiški vojaki ubili bivšega carja s streli iz revolverja v Jekaterinoslavu, ko se je raznesla govorica, da se bližajo Čehoslovaki z namenom, da ga osvobode.

Iz Londona poročajo: Lloyd George je dejal v govoru na banketu, s katerim je vlada počastila urednike listov iz Kanade, ki so posetili Anglijo, da bo vojna trajala toliko časa, dokler ne bo uničen "nemški bog brutalne sile". George je dalje dejal, da je bolje nadaljevati vojno, kakor pa skleniti nestalen mir, ki ni trajen niti pravičen. Lloyd George je tudi obljubil urednikom iz Kanade, da bodo pri določanju mirovnih pogojev in sklepanju miru zastopane tudi prekomorske britiške kolonije.

Iz Amsterdama poročajo: Po vesteh iz Kijeva čez Berlin sta bila morilca nemškega poslanika ustreljena v Moskvi zadnji petek. Iz ravno teh virov poročajo, da je bil grof Mirbach usmrčen po zaključku eksekutive levičarske socialnorevolucionarne stranke.

Na potrdilo te vesti bo treba pač z resnobo počakati. Dokler ni avtentičnega poročila, moramo smatrati stvar za neverjetno. V Rusiji je bila odpravljena smrtna kazen; če bi bilo res, da se je naredila za kajzerja izjema, bi bilo treba o tem resno govoriti.

Iz Amsterdama poročajo: Čehom in Jugoslovanom je dala ponesrečena ofenziva ob Piavi novega materijala za boj proti Habsburžanim. Jugoslovani nastopajo vedno bolj odprto in odločneje proti Dunaju. Vrhutega pa razsaja lakota kakor še nikdar poprej in gospodarska stavba Avstro-Ogrske poka na vseh koncih in krajih.

Dunajski korespondent amsterdamskega lista "Tijd" javlja, da je cesarica Zita zbolela vsled skrbi radi obdolžitve, da je italijanska špionka.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 26. avgusta 1908. Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood R'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAŽ NOVAK, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, 170 Main St., Franklin, Conemaugh, Pa
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport. O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1.nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERZAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. F. D. 3. Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:
"GAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.
V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Zmes.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Varuh inozemske lastnine je uvedel preiskavo proti nekaterim bankam in mešetarjem, da dožene, po katerih potih je bilo izplačanih nad en miljon dolarjev dnevniku "New York Evening Mailu". Vprašanje dobe vse osebe, ki so prizadete pri transakciji, da izpovedo resnico o vsem, kar jim je znanega.

Priznano je, da je cesarska nemška vlada postala lastnica lista po dr .Edward A. Rainelyju, ki je bil aretiran in obtožen, da je po krivem prisegel izjavo glede tujezemske lastnine. Po zakonu lahko vlada zapleni denar, če je bila transakcija izvršena že potem, ko so Združene države stopile v vojno, čeprav so sedaj lastniki lista Američani.

Uradniki justičnega departmenta, ki so vodili preiskavo in odredili, da je bil dr. Rumely aretiran, pravijo ,da niso našli dokazov, da obstoji nemški sklad $30,000.00 za nakup ameriških listov. Kolikor jim je znano, je "Mail" edini list, katerega se je hotela polastiti nemška vlada.

Ameriška trgovska mornarica je narasla koncem fiskalnega leta s konstrukcijo 1,622 novih ladij, ki odrinejo 1,430,793 ton vode, na 10,040,659 ton mrtve teže.

Produkcija premoga se je pomnožila v tednu, ki se je končal z 29. junijem. V tem tednu so producirali 12,458,000 ton mehkega premoga.

V Washingtonu se je raznesel glas, da kupijo zavezniki morda argentinsko pšenično rezervo, ki znaša okoli 100,000,000 bušljev pšenice. Zavezniki bodo plačali pšenico po $1.44 bušelj. Letos so zavezniki kupili nad 40,000,000 bušljev argentinske pšenice in jo plačali po $1.35 bušelj.

Z raznimi poizvedbami se je dognalo, da mnogo železničarjev še ni prejelo povišanja mezde za nazaj, kakor je bil določil železniški ravnatelj McAdoo. V večini slučajev ni bila izplačana zaostala mezda, dasi je minilo že mesec dni. Mezda bi morala biti izplačana od prvega januarja. Manjše železniške d ružbe so izplačale zaostalo mezdo, sitnosti so le pri večjih železniških družbah, ki imajo baje premalo uradnikov, da izračunajo diferenco, ki gre uslužbencem. Železniški uradniki pravijo, da hite z delom in da bo zaostala mezda kmalu izplačana. Mr. McAdoo je priporočil železniškim družbam, da naj to store v najkrajšem času.

Odkar je najvišje zvezno sodišče izreklo, da je zakon za varstvo otrok protiustaven, je bilo vloženih v kongresu že več predlogov za varstvo otrok. Zelo značilen je predlog kongresnika Masona iz Illinoisa, ki določa, da plača podjetnik za vsako osebo, ki je pod šestnajstim letom in dela zanj, dva dolarja davka na dan.

V Chicagi so zopet zaprli dva glavna stana loterije s stavbišči, ko so preiskali pisarniške prostore Independent Premium kompanije in Great Western Sales kompanije in zaplenili knjige in dokumente. Na varno so odvedli šest oseb, ki so opravljale kupčije za kompaniji. Javni tožitelj John Owen pravi, da so operirali na sledeči način: Kompaniji sta poslali zastopnike v kinemotografična gledališča, kjer so razdelili gledalcem listke, češ da naj zapišejo nanje ime in naslov. Povedali so jim, da bodo zvečer izžrebali stavbišče. Nekaj dni kasneje se je pa prikazal na domu žrtve zastopnik kompanije in pravil: "Zadeli ste stavbišče; fino je, krasno in precej denarja vredno stavbišče v Michiganu. Plačati vam je treba le prepis, kupno pogodbo in stavbišče je vaše." Žrtvi zaračunijo $12.80 za prepis in kupno pogodbo. Svet ni navadno nič vreden in kompanija je zanj plačala kvečjemu en dolar.

Iz Nashville, Tem., poročajo: Sodnik James B. Newman je razveljavil začasno sodnijsko prepoved in razsodil, da ima delavec pravico postati član delavske unije, četudi je napravil pogodbo, da se ji ne pridruži. Nashville Railway & Light Co. je izposlovala začasno sodnijsko prepoved, da se ne sme nobeden njenih uslužbencev pridružiti železničarski uniji, ker so imeli z njo napravljeno pogodbo, da se ji ne pridružijo. Sodnik je dejal, da je vsaka pogodba, ki jo je uslužbenec podpisal v času svojega službovanja, da se ne pridruži delavski uniji, v protislovju s proklamacijo predsednika Wilsona z dne 18. aprila 1918, v kateri proglaša pravice delavcev do organizacije v strokovnih unijah, da se pogajajo kooperativno po svojih zastopnikih.

Vojni industrijski odbor naznanja, da stane funt bakra 26 centov. Cena je poskočila za 2½c pri funtu. Ta cena bo veljavna le do 5. avgusta.

10,000 organiziranih mornarjev na Velikih jezerih zastavka dne 29. julija, če ne sprejmejo parobrodne družbe razsodbe plovbenega odbora, po kateri morajo odpraviti poselske knjižice za mornarje. Prizadetih je do 400 ladij.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Družba General Electric v Schenectadyju, za katero dela 21,000 delavcev, je izjavila, da se podvrže razsodbi vojnega delavskega odbora v vseh spornih vprašanjih. Razsodba je za obe stranki veljavna. Zaslišanje o spornih vprašanjih se je vršilo v Schenectadyju. Delavci zahtevajo 25 odstotno povišanje mezde od prvega maja naprej, stalni osemurni delavnik, enako mezdo za enako delo, ne glede na to, če ga opravljajo delavci ali delavke.

Predsednik Wilson je podpisal armadno proračunsko predlogo, ki določa $12,000,000 za vojaške potrebe.

Nacionalno pitanje i medjunarodno bratrstvo.

Branko Šolić.

Evropa se još nije potpuno i konačno otresla svih fevdalnih ostataka. Ona je poprište "političkog kaosa i nacionalnih sukoba", a naročito njezin centralni deo: Balkan i Avstro-Ugarska, ističe najoštrije ovaj politički kaos nesrednejih nacionalnih prilika i bode oči svetsko demokraciji, tražećoj aktuelno rešenje na principima demokratizma i samoodluke naroda.

Nacionalno pitanje je staro, istorisko pitanje — pitanje koje kad se demokratički rasčini garantuje: nepokolebiv mir u budućnosti i iza koga će nesmetano svom žestim da zatalasa klasni boj proletarijata za idealni socializam ili za radikalne promene, za koje bude moguće izvojevati ih.

I dok mi socialiste razumemo svaku istorisku borbu, jer joj poznajemo ekonomske uzročnosti, a nacionalno pitanje i nije ništa drugo već proces "istoriskih borbi" noseći isti tekst ekonomskih uzroka — to onda sleduje, da moramo socialiste biti mnogo više odredjeni u ovom pitanju, nego li svi ostali buržoaski političari i demagozi.

I šta znači napose ta reč nacija?

I kako se je nacija svojstveno razvila?

Imali ona svoju realnu i materijalnu podlogu? Svakako da ima!

Nacija je prvobitno ekonomska organizacija; najveći skup ljudi, združeni sa opštim, jedinstvenim, i skopčanim ekonomskim ili životnim interesima.

Naravno, u toj narodnoj ili nacionalnoj ekonomskoj ustanovi postoji "klasni boj" za klasnu prevlast i moć, što odredjuje društvene institucije, pravdu, zakone i socialne uvjete života. Ali opet iznad svih ovih klasnih suprotnosti jedna je kolektivna težnja istovetna svima: Nacionalna sloboda; pravo na rad i egzistenca; — i ova su prava nepovrediva za svaki pojedini narod.

Načionalna ideja nije bila poznata u srednjemu veku Evrope.

Dok je vladala jednolična, opšta forma preizvodnje, agrikultura, težačenje zemlje, nije bilo političkih, ni socialnih ni gospodarstvenih razlika izmedju pojedinih seljačkih pokrajina, ili proizvodjačkih grupa. Sa oca se tradicionalno prenaša na sina. Jedna se operacija ponavljala uvek jednako.

Ma da je imala cela ova narodna kooperacija mnoštvo seljačkih oblasti, ipak je svaka pojedina pokrajina ličila jedna drugoj i u moralnom, političkom i socialnom obliku. Tu su bile: iste tradicije, identičan svekoliki jezik, jedna književnost, politička svatanja i verski nazori za svekupno evropsko stanovništvo. Glavna religija bila je katolicizam i svi su se klanjali — rimskome papi.

Nositelj i prestavnik nauke u ovo doba bio je kler i plemstvo.

A ovo političko jedinstvo i kršćansko bratstvo srednje-vekovne Evrope simbolisano je političkim prestavnikom-imperatorom i duhovnom glavom rimskim-papom — i sve evropsko ljudstvo mučki je stenjalo pod gvozdenim skiptrom svečenstva i plemstva. Tiranska vlast ove grube sile morala je da padne pred besnom neobazrivošću mlade sile, koja se rodi u staroj, da otima, grabi u borbi za gospodarstvo.

Dolazi neminovno ekonomski dorasliji nužni buržoaski poredak. Nov način proizvodnje,, mašinerija i manufaktura.

A potom se politički i religiozni sklop Evrope menja.

Mesto plemića postaje važniji bankir; a mesto potištenog roba postaje koristniji zanatlija ili fabrički radnik.

Ovaj novi društveni život traži šira ekonomska jedinstva za praktički razvoj svog novog načina proizvodnje, i ta su ekonomska jedinstva izvršena u izvesnim granicama.

Geografska sredina Evrope bila je presudni faktor ovog ekonomskog grupisanja naroda feudalističke Evrope. Guste gorske linije sa neprelaznim šumama, mora, morski zalivi, ostrvlja, široke reke učiniše pojedine narodne grupe udaljene od drugih, što je opet zbližavalo susjedne grupe, koje su ličile jedna drugoj po narečju i običaju te proširilo narodnu delatnost u većem obimu.

"I Evropa se kristališe u nacije."

Plemstvo i klerikalizem htjeli su svojim zasjednim četama, da utuku protivnike njihovog reda; spaljivani su heretici, koji sa djavolom igraju tazbiere; mučenja, progoni i svake vrsti zločini rimske crkve uzaludno su činjeni, jer "Duh vremena istinskog života nesalomiv je i gazi sve, što se pred njega ispreči."

Usuprot zloupotrebama rimske crkve, da pakosno vlada i da održi svoj autoritet u vernicima, ponikaše mnogobrojne kršćanske sekte, koje su ambigozno i na svoj način tumačile bibliju te objavu božju.

Od evropskog političkog jedinstva osnovaše se mnogobrojne "Političke nacije" sa zasebnim vladama i vladarima ne podvrgavajući se katoličkom imperatoru.

Ne više katolički Nemci, katolički Franeuzi, ili katolički Englezi, nego: Nemci, Franeuzi, Englezi, Španjolci. A verske nazore mogu imati, kakove hoće . . .

I nacionalna kultura razvija se i pojavljuje. Nova književnost, poezija, umjetnosti, industrija, trgovinstvo; na mesto jednolične agrikulturne proizvodnje i dogmi rimske cerkve, što je evropski svet kulturno slabilo a duševno ubijalo.

Mnogo smo naučili, što šta, od Nemaca, Franeuza, Engleza i drugih slobodnih naroda i učimo još i danas.

Od sviju ovih slobodnih nezavisnih nacija pridonela je svaka svoj deo opštoj čovečanskoj kulturi, dok su one, koje su bile u potčinjenosti koje druge nadmoćnije nacije, kao na pr.: Balkanski narodi pod otomanskom carevinom; južni Slaveni pod Avstro-Ugarskom i Poljaci, Česi, Irci, i drugi narodi, — bili su ugnjeteni ekonomski i politički obespravljeni. Njih su eksploatisali, izvlaćivali, nagnali na iseljavanja u druge zemlje, i to ne iseljivanje modernih proletera, stvoreno po domaćem kapitalizmu kao najamni radnici, nego iseljavanje siromašnih seljaka, otrgnuti od posjeda po tudjinskoj vlasti ,koja je upropastila i njih i njihovu zemlju pretendujući, da ih civilizira.

Narodi, ubijeni materijalno i politički pod imperijalizmom tudjinske vlasti, nemaju sredstava ni mogućnosti, da podju za obrazvanim svetom; da svestrano razviju svoju delatnost na kulturnom podizanju, nego ovako njihova energija spava i propada, a to je stvarna smetnja čistoj socialističkoj propagandi, medjunarodnoj ljubavi i svetskom miru u budućnosti.

Samo slobodni i nezavisni narodi u svom daljenjem razvoju stvaraju bitnu podlogu za medjunarodno bratstvo i savez svekolikog sveta.

Što je u srednjem veku bio zatornik i zaprека kulturnom napretku ljudskog roda — klerikalizam, plemstvo, to je danas, ometač i smetnja slobodi, mira, bratstvu naroda, i konačnoj pobedi socializma — Imperializam.

Pravi kapitalistički Imperijalizam datira od "Berlinskog kongresa" 1875.

Ja se ogradjujem o Napoleonovom ratovima i o podeli Poljske: Jedno je lični hir Napoleona i njegove osvajačke težnje, a drugo je: da se zagarantuje mir i unište nasrtači Poljaci.

Istočno pitanje, koji je smetalo demokratski svet Evrope, još je većma bilo pobrskano ovim kongresom nego li rešeno, — budući dat neprevedan mandat Austro-Ugarskoj za Bosnu i Hercegovinu i držeći za "status quo."

"Civilizatorska misija" bila je jedna gruba laž za balkanski narod, proturena od centralnih vlasti a naročito Austro-Ugarske, da obmanu široki svet o istinitim njihovim zlonamjerama.

Berlinski kongres jeste najreakcionarniji eksponent imperialističke buržoazije, gdje se na tumbe rešava "istorisko pitanje:" Nacionalna sloboda i samoodluka naroda, kome da pripada, a dok je to nacionalno oslobodjenje bilo nepovredivo pravo za konsolidaciju njemačkog naroda i ujedinjenje talijanskog naroda — i drugima se to istorisko pravo usrkaćuje!

Proti ovog imperializma radnička klasa mora da ustane radi vlastitog klasnog oslobodjenja i radi dobra i mira celog sveta.

I mi ne smemo biti za "status quo", koga se evropska diplomacija drži već dva stoleća i više, a koji će biti razlog i još mnogo većim svetskim katastrofama, ako se ne dodje u vreme i uklone taj razlog, zloglasni princip utirača sveta.

—Treba dati slobodu i nezavisnost malim narodima kao i velikima.

Po svetu.

Iz Amsterdama poročajo: V govoru, ki ga je imel vodja socialistične opozicije v nemškem rajhstagu, je dejal po nadaljnjih poročilih tudi sledeče:

Nič bolje kakor na Finskem ni na Livonskem in Estonskem, kjer gospodarijo Nemci. Haase je dejal, da je kljub zajamčenju v brestlitovski mirovni pogodbi nemška vlada ustanovila militaristično grozovlado o okupiranima deželama. V Dorpatu je bil obsojen na smrt petnajstleten deček, ki je pobral nekje boljševiški letak. Za enak "zločin" je bila ustreljena neka Julija Datt. Haase je prečital pismo nekega boljševika, ki je tudi zaprt, katero se med drugim glasi: "Sodružica Datt je mrtva, toda njene besede, ki jih je vrgla v obraz nemškim rabljem in tiranom, bodo živele večno."

Berger se je pa v Milwaukee Leaderju čudil, zakaj nočemo priznati, da je Nemčija osvobodila Livonsko in Estonsko. Hlaasejev govor osvetljuje to "osvoboditev." In mislimo, da ni Haase slabši socialist od Bergerja.

Iz Pariza poročajo: Senatni odsek za zunanje zadeve je konferiral s Kerenskijem, ki je na dolgo in široko opisaval razmere v Rusiji. Po seji je dejal predsednik odseka, da je odsek soglasno zaključil, da smatra Rusijo še kot zaveznico entente.

Z Dunaja prihaja preko Berna vest, da je velika množica sestradanih delavcev in delavk priredila v pondeljek veliko demonstracijo. Demonstrantje so udrli v mestno hišo ravno ob času, ko se je vršila seja občinskega sveta in so zahtevali kruha. Seja je bila razbita. Policija in ognjegasci so bili vpričo številne množice brez moči in demonstrantje so nekaj časa gospodarili v mestni hiši. Nato je bilo poklicano vojaštvo. Demonstrantje so metali kamenje na vojake in zadnji so pričeli streljati. Vnel se je boj na ulicah in mnogo oseb je obležalo mrtvih in ranjenih. Končno so vojaki obkolili mestno hišo in nadvladali množico.

O Hindenburgu poročajo zopet, da je mrtev in sicer na prav romantičen način. Ker je bil že najmanje trikrat mrtev — na papirju seveda — pa je še vselej od mrtvih vstal, počakamo, če se ne odvali še enkrat kamen od njegovega groba. Smrt Hindenburga naposled tudi ne izpremeni zgodovine.

Iz Aten poročajo: Neko pismo, ki je bilo vtihotapljeno 18. junija iz Smirne (Mala Azija) necenzurirano, prinaša vest, da se je v Aidinu južnovzhodno od Smirne spuntal turški polk in pobil nemške častnike, ko je dobil povelje, da naj odrine na fronto v Mezopotamijo.

LUNA IN METEORJI.

Fotografije zemeljske površine, katero so razrile eksplozije velikih izstrelkov, se prav lahko zamenjajo s slikami, ki predstavljajo površino lune. Študiranje slik, ki so jih napravili francoski avijatiki, je privedlo Jean Boslerja, astronoma zvezdoglednice v Meudonu, do nove teorije o postanku velikih kraterjev na luni.

Te kraterje so doslej pripisovali vulkaničnemu delovanju, dasiravno je velikanski obseg nekaterih teh jam povzročal resne dvome o tej teoriji. Premer takozvanega Ptolomejevega kraterja na luni znaša 112 milj, dočim znaša premer največjega vulkanskega kraterja na zemlji, na otoku Ceylonu, le 25 milj. Neverjetno je pa, da bi mogla luna razviti toliko več notranje energije kot zemlja, ki je vendar petdesetkrat večja od lune.

Teorija Bosleja je ta, da so povzročili te kraterje meteorji, ki so padli na mesec. Kadar namreč padajo meteorji na zemljo, nalete na prvi odpor, na zrak, preden pridejo do površine zemlje. Zrak zmanjša njih hitrost ter povzroči tako vročino, da jih vidimo goreti na nebu ter puščati za seboj sled gorečih plinov. Včasi je kakšen meteor tako velik, da dospe do zemeljske površine ter napravi kotlino kot je Diablo Canyon v Arizoni, večinoma pa požre meteorje njih lastna vročina, še preden dospejo do zemeljske površine. Nadalje pa tvori štiri petine zemeljske površine voda in vsled tega pade v morje večina meteorjev. Razentega pa se luknja ali kotlina, nastala vsled padlega meteorja, hitro napolni z vodo in zemljo in meteor ostane skrit.

Na luni pa ni ne vode, ne zraka. Vsled tega padajo na njeno površino meteorji, ne da bi pri tem zgoreli, ne da bi se ustavila njih hitrost in v svojem prvotnem obsegu. Hitrost padanja se vsled privlačne sile lune še vedno veča ter mora končno presegati trideset milj na sekundo. Vzemimo na primer, da bi zadel ob zemljo meteorit, kakršen je padel v Bacubirito v Mehiki, ki tehta več kot 50 ton, s hitrostjo več kot 100 tisoč milj na uro. Streljaj bi bil strašen in meteorit bi se zaril globoko v zemljo. Nenadno ustavljenje gibanja pa bi povečalo njega temperaturo za miljon stopinj. Solidna materija, iz katere obstaja, ki se naenkrat izpremenila v plin, ki bi bil v resnici eksplozivna snov, neštetokrat silnejša kot katerakoli znana. Ta plin bi povzročil krater velikega obsega in če bi ne bilo ne vetra in ne vode, da izpremenita obliko kotline, bi obstajal tak krater za vedno.

Na luni je nekako 30.000 takih kraterjev in vsi ti so produkti davnih dob.

Slavni astronom Arago poroča, da je opazil tekom popolnega solnčnega mrka dne 3. maja 1715 na površini lune "gotove svetlobne učinke ali trenutne vibracije svetlobnih žarkov". . .Ti svetlobni bliski so trajali le po trenotek ter se pojavljalo sedaj na tem, sedaj na onem mestu. List "La Nature" pravi, da so bile to morda skupine majhnih meteorjev, ki so zadele na površino lune in povzročile eksplozije.

DREVO, KI PIŠE.

V Indiji raste, kakor pravi časopis "Nature", drevo, ki piše. Svojstvo tega drevesa je v tem, da ima v sebi neko tekočino, ki je podobna črnilu in se lahko z njim piše po papirju. Vejica tega drevesa, razrezana kakor pero, je kakor pero z držalom. S takim peresom se lahko piše delj časa, ne da bi ga trebalo pomočiti v črnilo. V suši se ta tekočina posuši, ali če se vejica namoči v vodo, tedaj se zopet lahko piše, samo da barva ni več črna, nego svetlosiva.

Iz Bisbee, Ariz., poročajo: Pri civilnem sodišču v Tombstonu je vložilo sto in šestdeset rudarjev tožbo za $50,000 odškodnine, ker so bili dne 12. julija 1917 deportirani iz bisbeeskega in arrenskega okraja. Tožene so železniški družbe El Paso and Southwestern Copper Queen Consolidated Mining Co., Shattuck Mining Co. M. J. Cunningham, Walter Douglas, bivši šerif Harry Wheeler, Gerald Sherman, F. B. King in drugi, ki so pomagali pri deportaciji rudarjev.

S. R. Z.

Milwaukee, Wis.

Milwauška naselbina se šteje med napredne naselbine. Z vso pozornostjo sledi tekočim dogodkom sedanjega velikega in usodnega časa. Pa tudi jugoslovanskega gibanja ne prezira, nego posveča v polni meri svoje bdenje temu velekoristnemu pokretu. Zato se je kaj rada odzvala, ko so prišli razni jugoslovanski govorniki v našo sredo ter povabili Slovence na svoje shode. Bilo jih je več, in vsak izmed njih je priporočal svoje stremljenje za najboljše. Slovenski Milwaučanje so previdni, pa so dobro premislili, preden so se odločili. In odločili so se topot za najboljše, odločili so se za plemenito idejo, ki jo razširja in čedaljeboj uveljavlja med našim narodom Slovensko Republičansko Združenje, ter ustanovili podružnico ravnokar omenjene organizacije.

Ta milwauška podružnica S. R. Z. naznanja vsem rojakom, da priredi **v nedeljo, dne 21. julija svoj prvni letni piknik na Kušljanovi farmi.** Program je sila bogat in zanimiv. Kdor se bo hotel poizkusiti v polžji hoji ter tekmovati s svojimi polži v vreči, bo imel takšno priliko v nedeljo. Če bo kdo hotel dognati svojo izurjenost v streljanju, bo to lahko storil na našem pikniku. Tudi srečo poizkusi lahko vsakdo, ki se udeleži našega piknika, ter se pridruži tistim, ki bodo vlekli "mačko v žaklju". Kogar bodo srbele pete„ se bo lahko zavrtil s svojo izvoljenko. Saj bo igrala izvrstna godba vse popoldne in cel večer. Lačnim želodcem bo dodobra ustreženo z dobrimi kračani, gnjatmi in pravimi kranjskimi klobasami. Otroci bodo imeli tudi vsakršno veselje. Eni bodo lahko "bili lonec", drugi se bolo lahko poizkusili v plezanju na vrtečem se valarju itd. Vse pa, ki še niso čuli govornika iz Chicaga, bo gotovo nadvse zanimalo, če se jim že danes pove, da pride ta iz Chicaga. Nadalje sem tudi izvedel, da bo donela slovenska pesem v nedeljo na Kušljanovi farmi. Več pevskih društev nam je obljubilo nastopiti na našem pikniku ter zapeti po par krasnih slovenskih pesmi. In še mnogo drugega bo na programu, česar pa za danes še ne smem izdati.

Naš piknik se prične ob devetih zjutraj ter traja, dokler bodo hoteli udeležniki.

Na prvi ave. in National ave. bodo na razpolago avtomobili, ki se jih bo lahko poslužil ta ali oni, če ne bo hotel čakati na karo, ki vozi po prvi Ave. in naprej do Rawson Ave. Station. Tam izstopite, in pred vami stoji Kušljanova hiša in farma, koder bo naš piknik. Kare vozijo ob osmih, desetih, dvanajstih, ob dveh, štirih, šestih itd. Nikar ne vzemite kare Milwaukee-Chicago limited, nego Milwaukee-Chicago local.

Ker upamo, da je vsa naša naselbina za idejo S. R. Z., pričakujemo velikanske udeležbe. Seve pa vabimo tudi vse rojake iz milwauške okolice, kajti tudi ti so zagotovo vneti za napredek in uspevanje naše plemenite organizacije.

Kdor hoče torej čuti dobrega govornika, poslušati mili glas slovenske pesni, se dobro zabavati v svežem zraku in krasni okolici, naj ne pozabi priti na naš piknik prihodnjo nedeljo. Tudi vsi ostali Jugoslovani so nam dobrodošli.

Član S. R. Z.

Stranka

JUGOSL. SOCIALIST. KLUBOM NA ZNANJE.

Tajništvo Zveze je pred kratkim poslalo na vse klube načrt pravil, ki jih je izdelal poseben odbor na podlagi odglasovanega referenduma št. 2, 1918, za bodoče poslovenje J. S. Z. Navodila glede razprave o pravilih so bila priložena načrtu. Klub, ki bi slučajno ne prejel pošiljatve, naj to takoj naznani tajništvu Zveze.

V par dneh dobe klubi tudi nove formule za mesečna poročila, posebno rubricirana za delitev prispevkov po 3 cente sekcijskim odborom. Na podlagi teh poročil bo namreč gl. tajnik delil vsak mesec po 3 cente sekcijskim odborom. Zato je potrebno, da pošlje vsak tajnik vnaprej vsak mesec točno izpolnjeno mesečno poročilo. Navodila za izpolnjevanje so na drugi strani duplikata.

Še enkrat: Ne pozabite poslati tajništvu Zveze vsak mesec točno izpolnjenega mesečnega poročila.

Tajništvo J. S. Z

Za Jugoslovanske socialistične klube v Pennsylvaniji.

Sodrug Birch Wilson, tajnik državne organizacije za Pennsylvanijo, javlja, da morajo naši klubi v Pennsylvaniji, v zmislu odglasovanega referenduma o zvišanju meseč. prispev. za državno organizacijo, plačati po 1 in ¼ centa več od vsakega člana na mesec. To pomeni, da bodo mesečni prispevki v državi Pennsylvaniji toliko višji, ker bo moral vsak tajnik poslati tajništvu Zveze toliko več za vsako znamko.

Z mesecem julijem t. l. so znamke v tej državi po 21¼ centa, to je pri tajništvu J. S. Z. Tajniki klubov naj to vpoštevajo in se napram temu ravnajo, kadar naročajo znamke, da ne bo pozneje zmešnjav. Tajništvo J. S. Z.

SODRUGOM V CRAWFORD COUNTY, KANSAS.

Naznanjam vsem soudrugom v okraju Crawford, da se bo vršila prihodnja konferenca združenih klubov Jugoslovanske Socialistične Zveze v Radley, Kans., dne 28. julija ob 2 popoldan. Na tej seji imamo veliko važnih stvari ukrepati, zatorej bi bilo želeti, da bi se udeležili zastopniki vseh klubov J. S. Zveze, kajti čim večja bo udeležba ,tem večji bo uspeh. Sodrugi, stopimo na noge in pojdimo na delo preko vseh ovir in zadrškov, ter ne glejmo na tiste mrzleže in nazadnjake, ko jim ni drugo mari, kot da gredo zjutraj na delo, zvečer ko pa pridejo od dela, se pa napijejo in najedo in se za drugo ne brigajo. Čuovek, vprašan te ali res nisi za drugo na svetu, kot da se mučiš in delaš od jutra do večera za svoj obstanek? Ali res ne vidiš potrebe za zboljšanje delavskih razmer? Morda pa celo misliš, da je pomoč nemogoča. V tem se pa celo misliš, da je pomoč nemogoča. V tem se pa zopet motiš; saj ti vendar socializem kaže jasno pot, po kateri prideš do boljše bodočnosti, samo priboriti si jo moraš, kajti brez truda se ne doseže nič. Pojdimo torej na delo vsi, da prej dosežemo svoje cilje. Ako praviš, da si socialist ako ne boš deloval soc. kluba, s tem še ni dokazano, da si socialist ako ne bo deloval za razširjenje ideje in moč gibanja. Sodrugi, dnevi važnih odločitev se bližajo, in delati je treba neumorno, ako hočemo kaj doseči. Zatorej vsi na sejo dne 28. julija v Radley. S socialističnim pozdravom

Frank Smerdu,
konferenčni tajnik.

Cleveland, O.

Navadno ,kadar se med tednom srečata prijatelja, se vprašata: Kam pa v nedeljo? Za nedeljo 28. julija je pa naše geslo: Na Kastelicove farme v Notingham, kjer bo piknik Slovenskega socijalističnega kluba štev. 27, kjer je vedno dosti razvedrila, ter vabimo rojake, da nas posetijo. Za dobro postrežbo bo vse dobro urejeno, enako tudi za plesalce. Nastopilo bo tudi več pevskih zborov, med njimi tudi zbor "Svoboda" iz Detroita. Pričakujoč vsestranske udeležbe kliče vsem: Dobrodošli

veselični odbor.

Herminie, Pa.

Sodrugom v Herminie naznanjanjam, da bodo seje Slov. soc. kluba št. 69 zanaprej vsako tretjo nedeljo v mesecu v dvorani Slov. Pen. društva in društva "Prostomisleci", S. N. P. J. Začetek seje ob 2. popoldne. Vsem sodrugom priporočam, naj se polnoštevilno udeleže prihodnje seje, ker bo na dnevnem redu razprava o pravilih in volitve.

S soc. pozdravom

Anton Zornik, tajnik.

Forest City, Pa.

Člane Jugoslovanskega Soc. kluba štev. 10 pozivljam, da se polnoštevilno udeleže prihodnje klubove seje dne 14. julija 1918 v navadnem prostoru.

Na dnevnem redu bo veliko važnih zadev, ki se morajo rešiti na prihodnji seji. Sodrugi, udeležujte se bolj redno klubovih sej in posvetite več zanimanja za soc. stranko, v katero spadate.

Jos. Pavšek,
tajnik.

ŽIVEŽNI POLOŽAJ.

Živilska uprava je izjavila, da ne pomanjkuje sladkorja in da je sedanji živežni položaj najboljši, odkar so Združene države stopile v vojno in pričele skrbeti za prehranjevanje zaveznikov. Kljub temu je pa treba, da se ameriško ljudstvo strogo ravna po določbah živilske uprave in zniža konsumo sladkorja na tri funte na osebo in na mesec. Izpolnjevati mora tudi druge odredbe za prihranitev živeža in v domačem gospodinjstvu naj izgine vsaka potrata. Vsaka prihranitev na živilih odvrača pomanjkanje hrane od ljudstva. Res je, da bo letošnji pšenični pridelek znašal nad 900,000,000 bušljev, nikakor se pa ne more in ne sme odnehati z varčevanjem pšenične moke. Treba je napraviti pšenično rezervo doma in onkraj oceana, kajti nihče ne more sedaj povedati, kakšna bo letina v prihodnjem letu. Nemogoče je pričakovati od živilske uprave, da umakne omejitve za konsum pšenične moke in mesa, dokler traja vojna, ker je v vojnem času treba računati z izrednimi dogodki. Če so žitnice polne žita in hladne shrambe zvrhane z mesom in drugimi živili, se ni treba bati, da pride lakota. Pomanjkanje na mesnem trgu izginja in vračamo se v normalne vojne razmere. Živilska uprava najbrž kmalu modificira omejitev za hotele in restavracije.

Prihranitev mesa v hotelih in restavracijah je omogočila živilski upravi, da je pomagala zaveznikom. V dveh minolih mesecih so šle velike pošiljatve govedine in svinjine v Evropo.

OVER TIME.

JUŽNA . AMERIKA.

Dasi sta Severna in Južna Amerika skupaj en kontinent, ki je šele v najnovejšem času s panamskim prekopom umetno ločen v dva dela, je vendar južna Amerika pri nas razmeroma malo znana. Toda ta del sveta ima mnogo zanimivega.

V Južni Ameriki se nahajajo štirje največji ognjeniki na svetu, in sicer Cotopaxi, Tungurangua, Maipo in Saigal.

Na otoku Trinidad se nahaja najbogatejša zaloga asfalta.

Brazilija ima največje zakladnice železne rude.

Dežela Colombia ima svetovni monopol v trgovini smaragdov; za Rusijo je prva , kar se tiče zalog platine.

Reka Amazon je največja na svetu in je dolga 3000 milj. Velik del te reke, ki teče skozi pragozde Južne Amerike, je doslej le deloma znan.

V Južni Ameriki se nahajajo trije vodopadi, ki so sliični niagarskim vodopadom v Združenih državah.

Jezero Titicaca leži 12,000 čevljev nad morsko gladino ter meri 5,000 štirjaških milj. Jezero ne zamrzne nikdar in njegovo obrežje je eno samo veliko nepredorno močvirje.

Najkrasnejše palme rastejo ob reki Amazon. Nekatere izmed teh nosijo vrhove na deblu, podobnem ravnemu svinčniku, sto čevljev visoko.

V pokrajini Andes živi največja ptica na svetu, ki leta po zraku, z imenom kondor.

Južna Amerika je obljudena samo na polovico; od časa, ko je bila odkrita, se je prebivalstvo jako malo pomnožilo.

Na obrežju jezera Titicata se je v starodavnih časih nahajalo mesto, ki je štelo miljon prebivalcev.

Španski jezik govori polovica prebivalstva, medtem ko je glavni jezik republike Brazilije portugalski. Brazilija tvori malo manj kot polovico vse Južne Amerike.

Mala republika Paragnay ima svoj lasten jezik.

Podnebje v severnem delu republike Chile ima to posebnost, da ne dežuje nikdar, medtem ko dežuje v nekaterih krajih severne Brazilije vsak dan.

Glavno mesto Brazilije je Rio de Janeiro, ki ima gledališče, katero je po krasoti in dragocenosti drugo na svetu.

Veliki morski parniki lahko vozijo iz Evrope preko Brazilije v republiko Peru.

Zanimanje za južno Ameriko se je zbudilo v Zedinjenih državah tekom svetovne vojne, in sicer največ v industrijskih in trgovskih krogih. Tudi učenje španskega in portugalskega jezika se je vsled tega zelo pomnožilo.

Leta 1913 je kupila Južna Amerika le 15 odstotkov svojih potrebščin v Združenih državah. Od tega časa se trgovina trajno dviga in zadnje leto je nakupila Južna Amerika že 40 odstotkov svojih potrebščin v Zedinjenim državah.

Ker so bili ameriški podjetniki preveč zaposleni na drugih delih sveta, da razširjajo svojo trgovino, so zamudili lepo priliko, ki se jim je nudila v Južni Ameriki, in pograbila jo je namesto njih Nemčija in pa Japonska. V zadnjih letih pa je industrija Združenih držav zavzela v tem prvo mesto, in bodočnost, ki se odpira industriji Združenih držav v tem delu sveta, je neprecenljive vrednosti.

Poleg Rusije bo Južna Amerika za industrijalne države neizčrpljiv trg za dolgo dobo, dokler se pač tudi tam ne bo razvila moderna industrija. Potem se bo zgodilo, kakor se je zgodilo na Japonskem. Poprej je bila ta država odprta za uvoz izdelkov vsega sveta, sedaj pa, ko se je razvila njena lastna industrija, gleda Japonska sama za svetovnim trgom, kamor bi mogla prodajati svoje izdelke, ki zelo presegajo domačo potrebo. To pa je neizogibna posledica kapitalističnega razvoja.

Pravi socialist hoče poznati težave, zapreke, uspehe in napredek delavskega boja.

Na tej poti ga spremlja Proletarec.

Pravi socialist ne sme biti rezervist, ampak mora biti vedno aktiven vojak svoje stranke. Kdor nosi svoje prepričanje le sam v sebi, ne koristi nič ne sebi, ne svoji stvari. Prepričevati mora tiste, ki še niso prepričani.

Dobrodošlo zdravilo.

Kar se tiče notranje telesne snage moramo pripoznati, da smo v tem zelo lahkomišljeni. Mi dobro vemo, da nam to lahko povzroči razne bolezni — zaradi lahkomišljenosti. Trinerjevo Grenko Vino, ki popravi to napako, je zaradi tega vedno dobro došlo. Ono izčisti drob in želodec, odstrani zabasanost, flatulanco, glavobol, nervoznost, povspeši zdravi tek in ojači prebavne organe, Trinerjevo Grenko Vino ni navadna pijača. nego je zdravilo, ki se mora trošiti po navodilu, 1—2 žlice pred jedjo trikrat na dan. Postave zoper opojne pijačo in alkoholične kapljice, ki opijanijo se ne morajo vštevati pri tem zdravilu in po odlogu poštnega Solicitorja v Washingtonu, sept. meseca 1917 se sme Trinerjevo Grenko Vino pošiljati povsodi po pošti. Cena $1.10. Po lekarnah. — Trinerjev Liniment za revmatizem, nevralgijo, putiko, spahke, otekline, 35 in 65c po lekarnah, po pošti 45 in 75c. Jos. Triner Company, izdelovalci, 1333—1443 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, poučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo $2.00 na leto, za pol leta $1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Previdne gospodinje

imajo doma vedno eno steklenico Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vtranje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, zavstavljenju itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra.

25c. in 65c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York, N. Y

PRIPOROČILO.

Sodrug Louis Kveder je potovalni zastopnik 'Proletarca" za vse države. Pravico ima, da nas zastopa v vseh rečeh, kar se tiče naročnine in oglasov. Sodruge prosimo, da naj mu pri tem poslu kolikor mogoče pomagajo.

Upravništvo.

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

za mesec maj 1918

Država	Mesto	Znamke	Dual. Znamke	Izjemne Znamke	Prejemki	Razdeljeno Stranki	Razdeljeno Državni org.	Razdeljeno Zvezi
Ark.	Ft. Smith	24	..	..	$ 4.80	.....	.....	$ 2.40
"	Hartford	14	..	..	2.80	$ 1.90	$ 1.90	1.40
Ill.	Zeigler	50	..	..	10.64	.....	.....	5.64
"	Johnston City	17	..	..	3.40	.....	.....	1.70
"	W. Frankfort	23	..	..	6.37	.....	.....	4.07
"	Springfield	26	8	..	7.20	.....	.....	3.40
"	Waukegan	12	22	..	7.95	.....	.....	3.45
"	Chiacgo, 6	100	..	..	37.50	.....	.....	27.50
"	Benld	15	..	..	3.00	.....	.....	1.50
"	Orient	25	..	..	5.00	16.40	14.90	2.50
Ind.	Whiting	45	..	..	9.00	.....	.....	4.50
"	Clinton	11	..	..	2.20	2.80	2.80	1.10
Kans.	Stone City	19	..	..	3.80	.....	.....	1.90
"	Kans. City	20	..	..	4.00	.....	.....	2.00
"	Mulberry	40	20	..	13.00	.....	.....	6.00
"	Skidmore	11	..	..	2.20	.....	.....	1.10
"	W. Mineral	8	..	..	1.60	.....	.....	.80
"	Edison	25	..	..	5.00	7.15	6.15	2.50
Mich.	Detroit 61	225	40	..	55.00	15.25	13.25	26.50
Mont.	Bear Creek	28	..	..	5.60	1.40	1.40	2.80
Mo.	St. Louis	25	10	..	7.50	2.25	1.75	3.50
Ohio	Bellaire	40	..	..	8.40	.....	.....	4.00
"	Cleveland 27	80	..	..	16.80	.....	.....	8.00
"	Piney Fork	16	..	..	3.42	.....	.....	1.60
"	Yorkville	20	..	..	4.20	.....	.....	2.00
"	Blaine	16	..	..	3.36	.....	.....	1.60
"	Glencoe	11	6	..	3.78	.....	.....	1.61
"	Neffs	24	..	..	5.64	.....	.....	3.00
"	Cleveland 71	50	10	..	13.10	14.55	14.94	6.00
Pa.	Large	16	..	..	3.20	.....	.....	1.60
"	Forest City	13	..	..	2.60	.....	.....	1.30
"	White Valley	43	1	..	9.45	.....	.....	5.00
"	McKeesport	10	10	..	4.25	.....	.....	2.00
"	Sygan	30	10	..	8.50	.....	.....	4.00
"	Herminie	13	2	..	3.10	.....	.....	1.50
"	Woodlawn	..	10	..	2.50	.....	.....	1.00
"	Mckees Rocks	20	..	..	4.00	.....	.....	2.00
"	Canonsburg	68	..	..	13.60	.....	.....	6.80
"	Farrell	80	..	..	16.00	.....	.....	8.00
"	Buena Vista	12	..	..	2.40	.....	.....	1.20
"	Bentleyville	25	..	..	5.00	.....	.....	2.50
"	Homer City	16	4	..	4.20	.....	.....	2.00
"	Conemaugh	40	..	..	8.00	.....	.....	4.00
"	Bulger	20	..	..	6.50	.....	.....	4.50
"	Lawrence	26	..	..	5.20	.....	.....	2.60
"	Whitney	9	..	..	1.80	.....	.....	.90
"	Wik Haven	40	..	..	9.50	.....	.....	4.50
"	Broughton	20	..	..	4.00	.....	.....	2.00
"	Moon Roon	41	..	..	8.20	.....	.....	4.10
"	Yukon	41	..	..	8.20	.....	.....	4.10
"	Burgettstown	13	..	..	2.60	.....	.....	1.30
"	Bishop	44	5	..	10.00	.....	.....	4.95
"	N. S. Pittsburgh	100	20	..	25.00	.....	.....	12.00
"	E. Pittsburgh	55	..	..	11.00	.....	.....	5.50
"	E. Pittsburgh	55	..	..	1.100	.....	.....	5.50
"	W. Newton	9	..	..	1.80	.....	.....	.90
"	Meadowlands	22	..	..	4.40	.....	.....	2.20
"	Ellsworth	20	..	..	4.00	49.40	46.30	2.00
W.Va.	Wendel	10	..	..	4.70	.50	.50	3.70
Wash.	Black Diamond	19	..	..	4.20	.....	.....	2.30
"	Tacoma	16	..	..	4.32	1.75	1.75	2.72
Wis.	W. Allis, 35	50	..	..	10.10	.....	.....	5.10
"	Racine	40	..	..	8.00	4.50	4.50	4.00
Wyo.	Hudson	17	..	..	3.40	.....	.....	1.70
"	Rock Springs	17	1	..	3.65	.....	.....	1.80
"	Cambria	25	..	..	5.00	3.05	3.00	2.50
B.	Zikich ..Z	..	..	..	4.00	.....	.....	4.00
	Totals	2060	179	..	$492.63	$120.00	$113.14	$258.59

Rednih znamk razpečanih 2,060
Dualnih znamk razpečanih 358

Tajništvo J. S. Z.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Kdo uničuje proizvajanje v malem	.10
Ethin Kristan: V novo deželo	.30
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih društvih	.10
Zadružna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštnine prosto.

PROLETAREC,
4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. Najnižje cene.

MODERNO UREJENA

NARODNA KAVARNA IN RESTAURACIJA

Domača kuhinja, svakovrstni kolači dobre pijače, turška kava, sladoled in smodke.

Oprto po dnevu in po noči. Tel: Canal 1220.

Ž. RADNOVIČ,
lastnik.

1149 W. 18th. Str. Chicago, Ill.

Karl i Zita "izdajalca"?

V Avstriji se godi nekaj zagonetnega in ker prihajajo vse vesti o bankrotni monarhiji le iz druge in tretje roke, ni tukaj za enkrat mogoče dobiti ključa do teh ugank.

Da niso nenemški narodi nič zaljubljeni v svojega "presvetlega cesarja" in da dosledno tudi za njegovo "boljšo polovico" ne morejo imeti posebnih simpatij, je že dolgo znano. Čeh streme po ustanovitvi neodvisne češko-slovaške republike in smatrajo že sedaj Masaryka za njenega prvega predsednika; Poljaki upajo v zedinjenje Poljske, in ker so socialisti v Galiciji kakor v prejšnji ruski Poljski vodilni element v tem gibanju, je naravno, da gredo tudi oni za republiko; Italijani bi se radi združili z Italijo, ogrski Rusini se žele pridružiti Čehom in Slovakom; Jugoslovani pa imajo svoj neodvisni jugoslovanski cilj. V nobenem teh programov ni prostora za cesarja, najmanje za Habsburžana, in zato je razumljivo, da jim je Karlova oseba Hekuba.

Manj razumljive so pa vesti, ki govore o militaristično-reakcionarnih intrigah proti cesarski dvojici. Kakor je sploh vsa poročila raznovrstnih časnikarskih agentur in posameznih korespondentov treba jemati z največjo rezervo, tako se tudi ta kupček telegramov ne more smatrati za božje razodetje. Kar je pri teh poročilih najbolj sumljivo, je sklicevanje na razne avstrijske, zlasti dunajske časopise, o katerih vedo poročevalci prav dobro, da ne morejo priti zunanjemu svetu dolgo v roke, če se zgodi to sploh tekom vojne.

Napadi na Karla in Zito so bili baje v ultraklerikalni "Reichspost" in v drugih dunajskih listih. To pa mora zbujati sum, zakaj če bi bila ta vest resnična, bi se bila v Avstriji vdomačila svoboda tiska, kakršne ni bilo tekom vse vojne in kakršna je bila v blaženi črnorumeni monarhiji celo v mirnih časih neznana.

V Avstriji je cenzura stara institucija. Po zakonu jo vrši državno pravdništvo, v resnici pa tudi državna policija. Odkar je vojna, imajo pa tudi vojaška poveljništva cenzurno oblast. Ta cenzura je od začetku vojne preventivna; to se pravi: List mora biti cenzurnemu uradu predložen, preden izide. Dokler ne dobi dovoljenja od tega, se ne sme tiskati in razpečavati. Ako prepove cenzor kakšen članek, se mora izbaciti iz stavka, prostor pa ne sme ostati prazen, ampak se mora nadomestiti z drugim gradivom in list še enkrat predložiti cenzuri.

Nikdar ni bilo poročano, da je bila ta naredba odpravljena ali omiljena. Z ozirom na to cenzurno metodo je pa res skrajno neverjetno, da bi mogli prihajati napadi na "njegovo veličanstvo" sploh v časopisje.

Pravimo neverjetno, ne absolutno nemogoče. Ampak neverjetnost je tako velika ,da je skrajni skepticizem opravičen.

Če je vendar kaj na stvari, bi bilo eventualno mogoče, da ne imenujejo napadi cesarja in njegove gospe, ampak da je čitateljem vendar razumljivo, koga misli časopis. Tako je n. pr. svoj čas vsak Čeh, če je čital ime "pan Procházka," vedel, da se skriva za njim Franc Jožef. Le na kakšen podoben način bi se dalo razlagati, da prihajajo tudi napadi na Karla in Zito v javnost.

V Avstriji spada "žalitev veličanstva" med najnevarnejše "zločine" in marsikdo je presedel zaradi takega greha po deset in več let v kateri izmed najgrših avstrijskih ječ. Pri tem pa je bila žalitev veličanstva" lahko vsaka beseda, ki ni izražala obožavanja cesarja. Pisec teh vrstic je bil nekoč tožen zaradi tega "hudodelstva," ker je dejal, da pride cesar na svet in umrje tako kakor navaden človek.

Povrh tega je "crimen laesae maiestatis" eden tistih zločinov, ob katerih se štrebrski državni pravdniki, policijski nadkomisarji in vojaški cenzorji kaj radi odlikujejo." Zato so bili proces zaradi užaljenega veličanstva tako pogosti kakor hrošči v meju vsakega četrtega leta. Vsled tega je torej resnično dvomljivo, da bi se podajali avstrijske uredniki na tak tenak led.

Ker so pa poročila tukaj, in sicer iz Rima prav tako kakor iz Amsterdama, je treba vendar računati tudi z možnostjo.

Amsterdamske vesti pravijo, da nastopajo proti Karlu in Ziti militaristi, češ da sta pacifistična, nemški krogi pa da jima očitajo intrige zoper centralne države.

Neki rimski telegram pripoveduje sledeče: "Nemški listi iz Avstrije objavljajo govor dra. Funderja, glavnega urednika klerikalne "Reichpost", ki ga je imel v mestni hiši na Dunaju in v katerem je razpravljal o intrigah avstrijske cesarice Zite z zavezniki s posredovanjem njenega brata Siksta Parme. Dr. Funder je dejal, da sta za znano Karlovo pismo knezu Sikstu odgovorna Zita in grof Černin.

Dunajski listi tudi pišejo, da gotovi avstrijski krogi sumijo, da sta cesar Karl in njegova žena v taki zvezi z Italijo. Karl je baje zabranil svoji armadi uporabljati strupen plin proti armadi Italijanom v zadnji ofenzivi, dočim je Zita obdolžena, da je poslala v Švico eno svojih dvornih dam s tajnimi načrti avstrijske ofenzive, ki so prišli v roke Italijanom."

Funder je res urednik "Reichsposte". A prav "Reichspost" je bila vedno lizunsko monarhična in dr. Funder je bil eden največjih klečeplazcev v Avstriji. Da bi ravno on sedaj napadal Karla, je nova uganka.

Ampak vzemimo, da se je to res zgodilo. V tem slučaju nastane vprašanje, kakšni so motivi.

Demokratični gotovi niso. Zakaj demokratična ni bila nikdar "Reichspost"; demokratična ni bila krščanska socialna stranka, kateri je ta list služil kot glavno glasilo; in Funder sam je bil vse kaj druzega kot demokrat.

Nekatere vesti pravijo, da prihajajo napadi iz militarističnih krogov. V tem slučaju bi bilo Funderja smatrati za njih jezičnega dohtarja. In končno nam pripovedujejo ,da so udeleženi nemški krogi pri teh napadih.

Človek se praska po glavi, kadar čita vse to. Da bi militaristi nastopali proti cesarju? Militaristi niso navadni vojaki in subalterni oficirji. Avstrijski generali so bili pa vedno najmočnejši stebri monarhične "ideje".

Ena možnost se kaže skozi meglo. Avstrijska armada je doživela ob Piavi fiasko, ki se je približal pravi katastrofi. Ali je prišlo nemara tako daleč, da bi ondotni poveljniki radi odvrnili krivdo za svoj neuspeh na višja pleča? Če bi bila stvar taka, tedaj bi nastala možnost vojaške revolte.

To bi bilo seveda imenitno. Ne da bi pričakovali od avstrijskih generalov revolucijo v interesu demokracije. Ali tudi če bi bili njih namen reakcionarni, bi se pojavile na obzorju krasne nade. Če nič druzega, bi taka revolta pomagala ustvariti kaos, iz katerega bi se lahko izlegla resnična revolucija. Bilo bi dovolj, da se ne bi dala armada več izrabljati proti upornim narodom. Saj je doslej ravno armada največja in sicer nepremagljiva ovira revolucije, ki je v ideji živa že po vsej Avstriji.

Druga eventualnost — ki se more seveda za enkrat smatrati res le za eventualnost — bi bila ta, da so napadi na habsburški par berlinska intriga. Apetit kajzerske Nemčije po Avstriji je nedvomen. Sicer se Avstrija lahko pozoblje, ne da bi se habsburška dinastija formalno odstavila. Zadostovalo bi, da se degradira na stopnjo bavarske, saksonske i nostalih nemških, kajzerju podrejenih dinastij. Bilo bi pa tudi mogoče, da postanejo v Charlottenburgu "radikalni"; in tedaj ne bi bilo neverjetno, da se ustanovi v Avstriji hohenzollernska stranka. Da bi nekateri avstrijski generali mirne vesti služili pruski dinastiji, ni izključeno, in verjetnost te kombinacije bi se povečala, če se čita, da so v zaroti nemški krogi, o katerih se ve, da so njihove simpatije pruske.

Kakor rečeno so pa vse to le kombinacije, sestavljene iz deloma znanih elementov na neznani podlagi. Karl se nam ne bo smilil, tudi če intrigira Viljem proti njemu, zlasti ne, ker bi tudi sad takih prizadevanj utegnil pospešiti avstrijsko revolucijo. Toda kakor je potrebno jemati vse možnosti v poštev, dokler ne pridejo take vesti iz tako zanesljivih virov, da si bo mogoče napraviti jasno sliko.

Kaj je s Šušteršičem?

(Konec s 1. strani.)

na Kranjskem; od habsburške familije nima menda noben. Slovenec pričakovati toliko protekcije, kolikor on; povrh tega pa je bilo v Šušteršiču vedno nekaj fatalistično desperadovskega; mož je bil vedno častihlepen, vedno je gojil veliko upanje in nikdar se ni odrekel, dokler ni bil prisiljen.

Če gre v Švico, bo ta mlahko užival bogastvo, ki si ga je v razmeroma kratkem času nakupičil in mirno bo njegovo življenje. Toda več kakor mir je veljala Šušteršiču oficialna visokost; in če mu ni srce že popolnoma padlo v hlače, bo upal do zadnjega trenotka in se oprijemal slamce kakor utopljenik. Ako se potrdi, da je res zapustil Avstrijo, tedaj je pa to znamenje, da je obupal nad njo in nad močjo njene protekcije. Med Slovanci pa ne bo joka za njim.

Po vesteh iz Berna je ogrski poslanec dr. Ugron iz Temešvara priznal na shodu v svojem javnem poročilu, da je najmanj 300,000 mož dezertiralo iz avstro-ogrske armade, odkar traja vojna. Te številke je baje potrdilo vrhovno poveljništvo avstro-ogrske armade. 150,000 vojakov, večinoma Čehov, se je prostovoljno ob prvi priložnosti podalo Rusom ,Srbom, Rumuncem in Italijanom. Drugih 150.000 mož, večinoma Madjarov, je pobegnilo čez mejo na Rumunsko od meseca avgusta 1914 do junija 1916.

Iz Ženeve poročajo: Število dezerterjev iz avstrijske armade neprenehoma raste. Dezerterji, ki govore s časnikarskimi poročevalci, pravijo enostavno: "Za nas je vojna končana. Avstrija se bori za Prusijo."

Iz Rima poročajo: Avstrijski vjetniki, ki so prišli Italijanom v roke, pripovedujejo, da je v Avstriji zelo malo živeža, vsled česar se neprenehoma ponavljajo nemiri in izgredi, posebno v večjih mestih. Velike sitnosti delajo avstrijski vladi tudi bivši vjetniki iz Rusije, ki so večinoma prišli kot aktivni agitatorji za revolucionarne, boljševiške ideje. Kjer se vrše nemiri in izgredi, so bivši ruski vjetniki gotovo udeleženi.

Dezertiranje se je razvilo v pravo avstrijsko specialiteto. Ampak ni se čuditi; če bi celi narodi najrajši dezertirali od Avstrije, je logično, da dezertirajo posamezni vojaki in oddelki, kjer se pokaže prilika za to. In včasi je taka dezercija naravnost junaška.

Iz Pariza poročajo 11. julija: Včeraj je bil otvorjen peti vseruski sovjetski kongres v Moskvi. Na temelju poročila iz Bazla je dejal Trockij v svojem govoru na kongresu, da je Rusija na predvečeru splošne obvezne vojaške službe. Trockij je naglašal potrebo, da se organizira močna revolucionarna armada Dejal je tudi, da je pod vplivom francosko-angleške agitacije znaten del rdečih gard zapustil boljševike.

Ameriška vlada je posodila Italiji $10,000,000. Vse posojilo Italiji znaša doslej $660,000,000, vse posojilo zaveznikom pa 6,091,590,000.

Vsi kemičarji, ki so že v ameriški armadi in ki bodo še poklicani vanjo, bodo organizirani v posebnem oddelku za kemičarje, da dobe pod kontrolo ves razvoj boja s strupenimi plini. Iz tega oddelka bodo rabili kemičarje v industrijah, ki so potrebne za uspešno bojevanje. Kasneje izroče temu oddelku ofenzivo s plini in defenzivo proti plinom.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Potne noge

niso samo neprijetno razočaranje, ampak so tudi zelo škodljive zdravju. Potenje dela namreč noge boleče, da človek težko hodi; poleg tega pa dela potenje nog tudi hud in zopern smrad. Čemu bi si torej ne pomagali v tej zadevi, ko imate zato lepo priliko in hitro odpomoč? Kupite si

Severa's Foot Powder

(Severov Prašek za noge). Umijte si noge vsako noč z gorko vodo, zjutraj si pa nadrgnite s tem praškom po nogah, podplatih, petah in med prsti. Denite nekaj tega praška tudi v čevelj in v nogavico. Ta prašek je najboljše sredstvo za noge, če se vam potijo, če vas bolijo, srbijo, če so otekle in utrujene. Ta prašek dela, da so noge, čevlji in nogavice suhe. Prodaja se v vseh lekarnah. Cena 25 centov.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeči bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housa".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housa je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam $100.00 in $500.00 zlatih hipotečnih bondov.

Fr. Stepina
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitek znaša nad $6,000,000.

CARL STROVER
Attorney at Law.
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009.
133 W. Washington Street.
CHICAGO. ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VILLAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studeneno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizo cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Ceškem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. -:- -:- -:-
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. -:- Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovatelja zasluži popolno zaupanje in čislanje od strani številnih odjemalcev. Malo povišanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vspeh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v žlodcu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti želodec in odstrani iz notranjščine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen brlog zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudeče vino. V zadevi zabasanosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slaboče, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob premembi žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah.

Najnovejše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER
MANUFACTURING CHEMIST
1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.